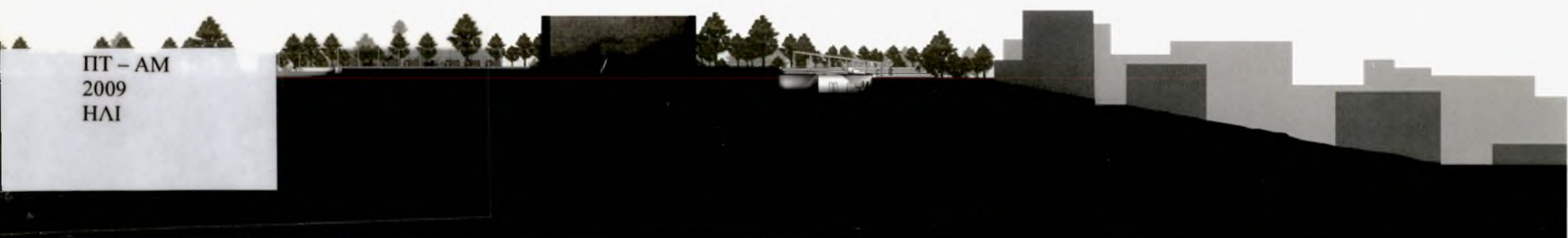


ΛΟΦΟΣ ΦΡΟΥΡΙΟΥ ΣΤΗ ΛΑΡΙΣΑ: ΕΠΕΜΒΑΣΕΙΣ ΣΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΩΡΟ_ΕΝΕΡΓΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

ΠΤ - ΑΜ
2009
ΗΛΙ



Λόφος Φρουρίου στη Λάρισα:

Επεμβάσεις στο δημόσιο χώρο _ Ενεργοποίηση της περιοχής



Ηλιόπουλος Εμμανουήλ / Κούρτη Μαρία

Επιβλέποντες: Παπαδόπουλος Σπύρος / Φιλιππιτζής Δημήτρης

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών

Οκτώβριος 2009

Περιεχόμενα

περίληψη

1 περιοχή επέμβασης

1 εισαγωγή

3 ιστορικά στοιχεία

10 διερεύνηση σχέσεων περιοχής μελέτης και ευρύτερης περιοχής

13 εμβάθυνση στα χαρακτηριστικά της περιοχής μελέτης _ προβληματικά σημεία

17 προτάσεις ανάπλασης

18 αρχές σχεδιασμού _ στόχοι

21 πρόταση

21 γενικά χαρακτηριστικά

22 επεμβάσεις στο δημόσιο χώρο

24 ενεργοποίηση της περιοχής (κτίρια και λειτουργίες)

30 σχέδια

τοπογραφικό

κατόψεις

οψοτομές

51 βιβλιογραφία

Π Ε Ρ Ι Λ Η Ψ Η

Η παρούσα μελέτη αφορά το ιστορικό κέντρο της πόλης της Λάρισας, την περιοχή του Φρουρίου. Ως περιοχή Φρουρίου, δεχόμαστε το λόφο που δεσπόζει στο βόρειο-κεντρικό τμήμα της πόλης και περικλείεται από τις οδούς Δημήτρας, Βενιζέλου, Γεωργιάδου και δυτικά από τον Πηνειό ποταμό.

Η ανίχνευση και καταγραφή του παρελθόντος Φρουρίου, η αποτύπωση της σημερινής κατάστασης και ο εντοπισμός των προβληματικών σημείων, αποτέλεσαν την απαρχή για τον καθορισμό των στόχων και των αρχών σχεδιασμού.

Η περιοχή διατηρεί τη στρωματογραφία ιστορικών φάσεων του λόφου. Συναντάμε αξιόλογου αρχαιολογικού ενδιαφέροντος μνημεία και ευρήματα, με κορυφαίο το αρχαίο θέατρο της πόλης στους πρόποδες. Τα στοιχεία αυτά, σε συνδυασμό με τα φυσικά χαρακτηριστικά του λόφου, όπως οι έντονες υψομετρικές διαφορές, έθεσαν τις βάσεις για τις μετέπειτα σχεδιαστικές επιλογές.

Σκοπό της μελέτης αποτέλεσε η αναδημιουργία της εικόνας και *η ανάκτηση της ταυτότητας της περιοχής*, μέσω του ελέγχου των χρήσεων γης και των ορίων τοπικότητας - υπερτοπικότητας καθώς και η *ενεργοποίησή της* και μετατροπή της σε τόπο πολιτιστικών και κοινωνικών δραστηριοτήτων. Σημαντική θεωρούμε την ένταξη της περιοχής στις δομές και τις λειτουργίες της πόλης καθώς και τη διεύρυνση του δημοσίου χώρου της πόλης, την οικειοποίησή του από τους κατοίκους και τη λειτουργία του ως διέξοδος κοινωνικών αναγκών.

Η πρόταση ανάπλασης αποτελείται από επεμβάσεις στο δημόσιο χώρο, διαμορφώσεις τοπίου-πλατείας, προτάσεις χρήσεων γης και δημιουργία κοινωνικών και πολιτιστικών πόλων έλξης. Οι κτιριακές επεμβάσεις στην περιοχή (εκθεσιακοί χώροι, χώροι διαλέξεων-παραουσιάσεων, βιβλιοθήκη, φοιτητικές εστίες, δωμάτια φιλοξενίας, κτίριο parking κ.α.), πραγματοποιήθηκαν με τέτοιο τρόπο ώστε να ενισχύουν τους βασικούς άξονες κίνησης που δημιουργήθηκαν στα πλαίσια της πρότασης, να τροφοδοτούν με ζωή το λόφο και να απαντούν στις ανάγκες της ευρύτερης περιοχής.

Περιοχή επέμβασης

Εισαγωγή

Η μεταπολεμική πληθυσμιακή γιγάντωση της Λάρισας που έγινε τυχαία και ανοργάνωτα και η εμπορευματοποίηση του οικιστικού περιβάλλοντος, αποτέλεσμα πολιτικών και οικονομικών επιλογών, είχε σα συνέπεια την υποβάθμιση του κεντρικότερου πυρήνα της πόλης και την απώλεια της ιστορικής του μνήμης.

Η υπέρμετρη ανάπτυξη του ιδιωτικού σε βάρος του δημοσίου συμφέροντος στέρησε από την περιοχή του Φρουρίου το ρόλο του ιστορικού κέντρου της πόλης, δηλαδή του κέντρου όπου συμπυκνωμένα αναπτύσσονται συλλογικές κοινωνικές δραστηριότητες.

Για λόγους οργάνωσης της εργασίας και με βάση το πολεοδομικό σχέδιο της πόλης, ως περιοχή Φρουρίου δεχόμαστε το λόφο που δεσπόζει στο βόρειο- κεντρικό τομέα της πόλης και ορίζεται από τις οδούς Δήμητρας, Βενιζέλου, Γεωργιάδου και δυτικά από τον Πηνειό ποταμό. Αυτό όμως δε σημαίνει ότι αποκόπτουμε την περιοχή από το γενικότερο πλέγμα της πόλης, ούτε τη θεωρούμε σαν νησίδα στο χάρτη, αλλά ότι εμβαθύνουμε στη συγκεκριμένη περιοχή αναλύοντας τις σχέσεις και εξαρτήσεις που αναπτύσσονται στην ευρύτερη περιοχή του κεντρικού τομέα της πόλης.



αεροφωτογραφία περιοχής, πηγή Google Earth

Ιστορικά στοιχεία

Το αντικείμενο της μελέτης μας, η περιοχή του Φρουρίου αποτέλεσε τον πυρήνα της συνεχούς και αδιάλειπτης κατοίκησης από τους προϊστορικούς ακόμη χρόνους, ο χωμάτινος λόφος (γήλοφος) προσέφερε την απαραίτητη ασφάλεια τόσο έναντι των εχθρών της πόλης όσο και του πλημμυρώδους Πηνειού.

Οι ανασκαφικές έρευνες του τελευταίου αιώνα απέδειξαν ότι ο λόφος αυτός, που στους ιστορικούς χρόνους ταυτίστηκε με την αρχαία Ακρόπολη, αποτέλεσε τον πυρήνα της μετέπειτα οριστικής διαμόρφωσης της αρχαίας πόλης.

Κατά τον 9^ο αιώνα π.χ. οι Θεσσαλοί συγκρότησαν μια οργανωμένη κοινότητα που είχε το χαρακτήρα μικρού χωριού και όχι τη μορφή της κατοπινής πόλης. Ο οικισμός αυτός ήταν περιορισμένος στο λόφο της Ακρόπολης και δεν είχε επεκταθεί στις γύρω πεδινές εκτάσεις. Όταν από τους ύστερους γεωμετρικούς και πρώιμους αρχαϊκούς χρόνους άρχισε σταδιακά να διαμορφώνεται η πόλη, η ακρόπολη έχασε τον κύριο αμυντικό χαρακτήρα της και μεταβλήθηκε σε κέντρο θρησκευτικής ζωής.

Τα τελευταία χρόνια κατά την ανοικοδόμηση της πόλης ήρθε στην επιφάνεια πλήθος αρχαιολογικών ευρημάτων. Τα ευρήματα αυτά αν και αποσπασματικά και ασύνδετα μεταξύ τους τις περισσότερες φορές, μας επιτρέπουν να προσεγγίσουμε την χωροταξική κατανομή των λειτουργιών της αρχαίας Λάρισας και να τολμήσουμε σχεδιαστικά την πολεοδομική οργάνωση και τη χάραξη του δικτύου της πόλης.

Διαπιστώνεται με βάση τις υποθέσεις αυτές ότι κατά την μακράιωνη ιστορική πορεία για τη Λάρισα η ακρόπολη ήταν στην αρχή φρούριο της γύρω πεδιάδας σε ώρα κινδύνου αλλά σταδιακά μεταβλήθηκε σε κέντρο της θρησκευτικής και κοινωνικής ζωής της εποχής. Η ύπαρξη του αρχαίου θεάτρου και του ναού της Πολιάδος Αθηνάς επικροτούν την άποψη αυτή για τις λειτουργίες του χώρου της Ακρόπολης.

Η Οθωμανική εποχή για την Λάρισα ξεκινά στα τέλη του 14^{ου} αιώνα σε μια περίοδο γενικής παρακμής για την εξουσία του Βυζαντίου στον Ελλαδικό χώρο τόσο σε επίπεδο οικονομικό όσο και σε θεσμικό-διοικητικό. Ο πολυεθνικός και πολυσήμαντος χαρακτήρας της σημάδεψαν το διαχρονικό πέρασμα της σ' αυτήν την περίοδο. Είναι από τις πόλεις που η γεωπολιτική της θέση αποτέλεσε αφορμή για την πολυτάραχη και πολύχρονη ιστορία της. Μετά την περίοδο ευημερίας που γνώρισε σαν διοικητικό και αγροτικό κέντρο, η ρωμαϊκή

περίοδος βρίσκει την πόλη γιγαντωμένη πληθυσμιακά και οικονομικά αλλά την μετατρέπει σε πεδίο εμφυλίων συγκρούσεων και καταστροφών. Η ειρηνική περίοδος της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας τερματίζεται ήδη από τον 5^ο αιώνα με τις διαδοχικές επιδρομές των βαρβαρικών φυλών οι οποίες κατακλύζουν τον θεσσαλικό κάμπο. Στην ανάπαυλα αυτών των πολεμικών εποχών κυρίως τον 11^ο και τον 12^ο μ.Χ αιώνα η πόλη φαίνεται ότι προλάβει να επουλώσει τις πληγές της. Ο 13^{ος} και ο 14^{ος} αιώνας με τη διαδοχική παρουσία στην πόλη τόσο των φράγκων γαιοκτημόνων όσο και της εξασθενημένης βυζαντινής διοίκησης, οδηγεί την πόλη σε οριακό σημείο συρρίκνωσης και εγκατάλειψης ώστε ο μητροπολίτης Κυπριανός στα μέσα του 14^{ου} αιώνα να την περιγράψει σχεδόν εγκαταλελειμμένη και ορμητήριο ληστών. Σ' αυτήν την κατάσταση βρίσκεται η πόλη στα τέλη του 14^{ου} αιώνα, όταν πρωτοεμφανίζονται οι Τούρκοι. Η στρατηγική θέση της πόλης πάνω στους οδικούς άξονες την καθιστούν κατάλληλη για την προώθηση του νέου κατακτητή στο νότιο ελλαδικό χώρο. Η οριστική κατάκτησή της Λάρισας το 1423 ήρθε σαν κατάληξη μιας μακράς περιπέτειάς της. Με την κυρίως κατάκτησή της Θεσσαλίας το 1423 εγκαθιδρύεται το Οθωμανικό σύστημα διοίκησης.

Η πόλη από τη στιγμή της κατάκτησής της ξεκινά να αναφέρεται ως Γενισεχίρ (Yeni Sehir) που σημαίνει Νέα Πόλη, κάτι που δε θα πάψει ως το 1881 οπότε και ενσωματώθηκε στο ελληνικό κράτος. Όσον αφορά τη μορφή της πόλης στα τέλη του 14^{ου} – αρχές 15^{ου} αιώνα οι πληροφορίες είναι ελάχιστες. Ο χώρος που ορίζουν τα κατεστραμμένα τείχη και η ακρόπολη - "φρούριο" είναι ερειπωμένος από τις συνεχείς επιδρομές και ακατοίκητος.

Ίχνη της Παλαιοχριστιανικής οχύρωσης της Ακρόπολης Φρουρίου έχουν βρεθεί στο ανατολικό όριο του λόφου στην οδό Λαπηθών και την οδό Φιλλελλήνων. Σύμφωνα με τα δύο αυτά τμήματα του τείχους υποθέτουμε ότι η Παλαιοχριστιανική οχύρωση ακολουθούσε περίπου τα όρια της σημερινής περιοχής μελέτης.

Κατά την εισβολή των Οθωμανών στη Λάρισα οι ελάχιστοι κάτοικοί της ήταν αυτοί της παλιάς Ακρόπολης. Η συνεχής και αδιάλειπτη κατοίκησή της περιοχής του Φρουρίου από τα βυζαντινά χρόνια ως τα τέλη της Τουρκοκρατίας γίνεται με σημείο αναφοράς το Χριστιανικό ναό του Φρουρίου, το Μητροπολιτικό ναό του Αγ. Αχιλλείου. Τα σωζόμενα θεμέλια της Παλαιοχριστιανικής Βασιλικής το μαρτυρούν.

Η Λάρισα-Yeni Sehir από το 1423 ως τις αρχές του 16^{ου} αιώνα εξοπλίζεται με όλα τα στοιχεία της αγοράς-διοίκησης. Σημαντικό έργο εξοπλισμού αναφέρεται το Μπεζεστένι (Bezesten, σκεπαστή αγορά), το οποίο χτίστηκε το 15^ο ή 16^ο αιώνα. Ο χώρος της αγοράς κατά τον 15^ο και 16^ο αιώνα με το χώρο του pazar (υπαίθρια αγορά) και του carsi (μεγάλη αγορά), τοποθετείται στο κέντρο του λόφου της ακρόπολης και νοτιότερα ως τη σημερινή οδό Κύπρου κατά μήκος της βυζαντινής μέσης οδού στα ίχνη της σημερινής Ερμού.

Σημαντικές πληροφορίες για την πόλη κατά τον 17^ο και 18^ο αιώνα αντλούνται μέσα από κείμενα περιηγητών που την επισκέπτονται. Από τις πληροφορίες αυτές για τη λειτουργία της αγοράς διαπιστώνουμε την ύπαρξη ξεχωριστών για κάθε επάγγελμα αγορών. Τα καταστήματα στην αγορά της πόλης είναι μικρά στο μέγεθος αλλά πλήρως εξοπλισμένα. Το Μπεζεστένι γεμάτο, οι έλεγχοι για την ομαλή λειτουργία της αγοράς συχνοί.

Οι δυτικοί ταξιδιώτες που επισκέπτονται την πόλη ως τα μέσα του 18^{ου} αιώνα δεν ασχολούνται διεξοδικά με τις περιοχές κατοικίας. Ο χώρος της αγοράς με τα επιβλητικά δημόσια κτίρια όπως το Μπεζεστένι και τα κεντρικά τζαμιά είναι κάτι το αξιομνημόνευτο.

Ο Αγ. Αχίλλειος εξακολουθεί να αναφέρεται στην ίδια θέση, αμιγώς χριστιανικός ενώ οι μουσουλμανικές συνοικίες του κέντρου εκτείνονται κυρίως στα Νοτιοανατολικά και Νότια με κύριους άξονες ανάπτυξης τους μεγάλους δρόμους που οδηγούν ακτινωτά στις πύλες, στην περίμετρο των τειχών που συνέδεαν τη Λάρισα με την ύπαιθρο και τις άλλες Θεσσαλικές πόλεις.

Το τέλος του 18^{ου}, αρχές του 19^{ου} αιώνα βρίσκει την πόλη στο μέγιστο της οικονομικής της ανάπτυξης. Ο ρόλος της ως εμπορικό κέντρο μεγιστοποιείται. Οι αγορές, σκεπαστές ή υπαίθριες αναπτύσσονται και καταλαμβάνουν όλο σχεδόν το κέντρο της πόλης. Κυρίαρχο στοιχείο της αγοράς αποτελεί ο καταμερισμός και η εξειδίκευση τόσο στις μόνιμες όσο και τις περιοδικές αγορές. Το Μπεζεστένι αποτελεί την καρδιά της αγοράς, τον τόπο ελέγχου του εμπορίου. Οι δυο εβδομαδιαίες υπαίθριες αγορές γίνονται στο χώρο του φρουρίου και αποτελούν το μηχανισμό συγκέντρωσης της παραγωγής της γύρω περιοχής. Η πρώτη τοποθετείται ανατολικά του Μπεζεστέν στο Παζαρζερέ και αφορά κυρίως τα αγροτικά προϊόντα. Η δεύτερη γίνεται στο Ξυλοπάζαρο στις παρυφές του λόφου και αφορά προϊόντα χειροτεχνίας. Ακόμη εβδομαδιαία είναι και τα δυο ζωοπάζαρο στις όχθες του Πηνειού στα δυτικά της πόλης. Το μεγαλύτερο όμως εμπορικό γεγονός, ήδη από τα τέλη του 18^{ου} αιώνα, αποτελεί το ετήσιο παζάρι της πόλης στα βορειοδυτικά του Πηνειού. Ο χώρος του καθημερινού εμπορίου τοποθετείται στο νοτιότερο τμήμα της πόλης γύρω από τον αρχικό πυρήνα του πρώτου *carsi* του 16^{ου} αιώνα. Στα τέλη του 18^{ου} αιώνα επεκτείνεται στις γύρω περιοχές κατοικίας του λόφου και νοτιότερα, αποτελώντας στην ουσία ένα ολόκληρο δίκτυο σκεπαστών δρόμων. Σημαντικό στοιχείο στην περιοχή είναι και το ξύλινο πυργοειδές ρολόι, στην ίδια περίπου θέση με το πρόσφατα κατεδαφισμένο στο χώρο του Αρχαίου Θεάτρου. Κατασκευάστηκε το 1750 και αποτέλεσε τοπόσημο για την αγορά της πόλης.

Παρά τον αυστηρό καθορισμό του τόπου, του χρόνου και του τρόπου λειτουργίας της αγοράς (τόσο από την κεντρική διοίκηση όσο και από τον κανονισμό της κάθε συντεχνίας), η προχειρότητα της κατασκευής των κτισμάτων και των carsi και το μικρό μέγεθός τους είναι το ιδιαίτερο γνώρισμά τους.

Η εικόνα των carsi παραπέμπει σε αντίστοιχες αγορές βαλκανικών πόλεων της ίδιας περιόδου. Το πλάτος του δρόμου στο carsi δεν ξεπερνά τα 5m., τα καταστήματα μικρά αλλά γεμάτα, ο πελάτης στο δρόμο.

Η εικόνα της Λάρισας σ' όλη τη διάρκεια της Τουρκοκρατίας αναγνωρίζεται μόνο μέσα από κάποιες περιγραφές περιηγητών, εικόνες σημειώνοντων κτιρίων ή κάποια κατάστιχα που φανερώνουν ότι πρόκειται για μια τυπική βαλκανική πόλη της εποχής.

Η τυπική βυζαντινή οργάνωση του αστικού χώρου της σε κάστρο-χώρα έχει χαθεί. Η εγκατάλειψη της πρόχειρης οχύρωσης της εποχής του Ιουστινιανού στην Ακρόπολη-"φρούριο", επισημαίνεται ήδη από τον 14^ο αι. Ο χώρος αυτός αποκτά νέο ρόλο συγκεντρώνοντας τις λειτουργίες του παζαριού.

Όμως η χαρακτηριστική οργάνωση στην πόλη δεν ακολουθεί άκαμπτα και αυστηρά πρότυπα. Έτσι η διάταξη στο χώρο των τριών λειτουργιών που ορίζουν το κέντρο της πόλης εκμεταλλεύεται τα ίχνη του προϋπάρχοντος ιστού και προσαρμόζεται στη συγκεκριμένη μορφή του εδάφους, παρουσιάζοντας την εξής εικόνα: στο υπερυψωμένο κεντρικό τμήμα της πόλης αναπτύσσεται η αγορά. Από την κορυφή της ξεκινά η μεγάλη οδός των carsi ενώ στα άκρα της δεσπόζουν τα δυο μεγάλα κέντρα ελέγχου της πόλης. Από τη μία το molhahanne που εκφράζει τη θεοκρατική αντίληψη και από την άλλη το διοικητήριο που είναι τοποθετημένο στο κομβικό σημείο εισόδου στην αγορά και στο κέντρο της πόλης και εκφράζει την παρεμβατική διοίκηση και φοροεισπρακτική πολιτική του Οθωμανικού κράτους.

Η λειτουργική εξειδίκευση που ίσχυε στην αρχαία αγορά, η οποία στη Λάρισα βρισκόταν περίπου στο ίδιο σημείο με αυτό της αγοράς στην Οθωμανική περίοδο, διαμορφώνεται και τους τελευταίους δυο αιώνες. Αυτό σε συνδυασμό με την μακραίωνη παράδοση της ισλαμικής αγοράς η οποία επίσης χαρακτηριζόταν από ένα είδος λειτουργικής εξειδίκευσης μας δείχνει την καταγωγή αυτού του μοντέλου διαμερισματοποίησης της αγοράς. Αυτή η παράδοση στηριγμένη στην Οθωμανική θεοκρατική κοσμοθεωρία καθώς και στη λογική χωροθέτησης των επαγγελματιών και της λειτουργίας όλου του πλέγματος της αγοράς και του εξοπλισμού της.

Έτσι η αγορά στη Λάρισα αποτελεί ένα σύνολο από διατεταγμένα στοιχεία εξοπλισμού και από περιοδικές λειτουργίες σε χώρους της ίδιας περιοχής.

Όμως στα πλαίσια της παραπάνω αντίληψης η αγορά δε λειτουργεί μόνο σε χώρο εμπορίου. Λειτουργεί σε κοινωνικός χώρος συνεύρεσης ή σε θρησκευτική περιοχή. Το μαρτυρούν άλλωστε αυτό τα δυο τζαμιά της αγοράς, τα μαγειρεία, οι τεκέδες και τα δυο χαμάμ που βρίσκονται στην περιοχή.

Μέσα σ' αυτό το κέντρο οι εμπορικές λειτουργίες δεν αποτελούν διαχωρισμένο στοιχείο της κεντρικής αυτής ενότητας. Μαζί με τα υπόλοιπα κτίρια αποτελούν σε αντίθεση με τη Βυζαντινή – Χριστιανική παράδοση ένα πλέγμα διαπνεόμενο από ένα οικονομικό-θρησκευτικό περιεχόμενο.

Η Λάρισα ενταγμένη από το 1881 στο Ελληνικό κράτος κλείνει τα μέτωπα συναλλαγής τόσο προς το βορρά όσο και ανατολικά. Δέχεται τις επιπτώσεις που προκαλούν ο πόλεμος του 1897 και οι διαδοχικές καταστροφές του 20^{ου} αι. Τα θεμέλια της κοινωνικής της δομής αδυνατούν λόγω των μεγάλων πιέσεων της νέας πραγματικότητας. Η νέα περίοδος σηματοδοτείται με σημαντικά γεγονότα: πληθυσμιακή και οικονομική συρρίκνωση, οριστική καταστροφή των βιοτεχνικών κέντρων της εποχής, λεηλασίες και καταστροφές κατά το πόλεμο του 1897 και τέλος την αποσάθρωση του αγροτικού παραγωγικού συστήματος.

Η πορεία της πόλης σημαδεύεται από την προσπάθεια εξελληνισμού της με τη συστηματική απόλλειψη όσων στοιχείων αποδίδονται στο Οθωμανικό της παρελθόν. Η πυρκαγιά του 1882 καταστρέφει ολοσχερώς το εμπορικό κομμάτι της αγοράς επιτυγχάνοντας τον εκσυγχρονισμό της, ενώ μια σειρά επεμβάσεων αλλοιώνουν τα χαρακτηριστικά της πόλης.

Η εξερεύνηση της Λάρισας μέσα από την πολεοδομική της εικόνα πιστοποιεί ότι ο αρχικός πυρήνας της σημερινής πόλης, παρά τον ανασχεδιασμό του 1882, διαμορφώθηκε μέσα στα όρια του παλιού Οθωμανικού της ιστού, πάνω στα παλιά έργα υποδομής και την προϋπάρχουσα ρυμοτομία.

Ο υπερδιπλασιασμός της επιφάνειας της πόλης, που έγινε τυχαία και ανοργάνωτα και η εμπορευματοποίηση-τυποποίηση στη λογική της αντιπαροχής, είχαν σαν αποτέλεσμα την απώλεια της ιστορικής της μνήμης.

Διερεύνηση σχέσεων περιοχής μελέτης και ευρύτερης περιοχής

Σήμερα η περιοχή μελέτης παρά το γεγονός ότι αποτελεί τμήμα του κέντρου της πόλης, στην ουσία είναι λειτουργικά αποκομμένη από αυτό. Η μετατόπιση του διοικητικού, πολιτιστικού και οικονομικού κέντρου από την οδό Βενιζέλου και προς το νότο σε συνδυασμό με την ύπαρξη ισχνών λειτουργιών στο λόφο του Φρουρίου, έχει αφήσει έντονα τα σημάδια απομόνωσης στην περιοχή.

Η γειννίαση της περιοχής μελέτης βορειοδυτικά με το ποτάμι και την παραπήνιο ζώνη, δεν προσφέρει τα ανάλογα οφέλη λόγω της ανυπαρξίας σύνδεσης. Βόρεια η οδός Γεωργιάδου, αναλαμβάνοντας ένα μεγάλο κομμάτι του συγκοινωνιακού φόρτου της πόλης, αποτελεί όριο και φραγμό για τη σύνδεση του λόφου με τη συνοικία Αμπελοκήπων. Οι μικροσκοπικές κλίμακες που υπάρχουν σ' αυτή τη πλευρά και που χάνονται στην προσπάθειά τους να οδηγήσουν πάνω στο λόφο συμπληρώνουν την ίδια εικόνα. Ανατολικά και νότια η σχέση της περιοχής μελέτης με την ευρύτερη περιοχή είναι πιο ομαλή λόγω του ομοιογενούς των χρήσεων.

Η ελάχιστη απόσταση της περιοχής από το σταθμό υπεραστικών λεωφορείων (ΚΤΕΛ) της πόλης καθώς και του πολιτιστικού κέντρου "Μύλος του Παππά", ενισχύει την ανάγκη ανάπτυξης, ελέγχου των λειτουργιών και των χρήσεων γης και επανασχεδιασμού του δημοσίου χώρου.

Τα αξιολογικά αρχαιολογικά ευρήματα και μνημεία που ήρθαν στο φως τα τελευταία χρόνια καθιστούν την περιοχή, τόπο αξιολογής ιστορικής αξίας, αρχαιολογικού και ανασκαφικού ενδιαφέροντος και πόλο έλξης υπερτοπικής σημασίας. Το αρχαίο θέατρο, από τη στιγμή της αποκάλυψής του, αποτελεί το νέο σύμβολο της πόλης και το σπουδαιότερο αξιοθέατο για τους επισκέπτες αλλά και τους κατοίκους.



σημεία ενδιαφέροντος ευρύτερης περιοχής

κύριοι οδικοί άξονες

κεντρικοί πεζόδρομοι

αεροφωτογραφία περιοχής, πηγή Google Earth



1. Άρχαίο θέατρο
2. Μπεζεστένι
3. Παλαιοχριστιανική Βασιλική Αγ. Αχιλλείου
4. Ρωμαϊκό λουτρό
5. Παλαιοχριστιανική Βασιλική
6. Ι. Ν. Αγ. Αχιλλείου
7. Πλατεία Ελευθερίας-Ηρώο
8. Μπαιρακλί τζαμί
9. Θέση παλιού Ρολογιού

- κίνηση οχημάτων
- κίνηση πεζών

Εμβάθυνση στα χαρακτηριστικά της περιοχής μελέτης _ προβληματικά σημεία

Ο χαρακτήρας της περιοχής μελέτης είναι διπτός, συνδυάζει την κατοικία με μια σειρά υπερτοπικής σημασίας χρήσεων όπως αρχαιολογικοί χώροι, κοινωνικές και εμπορικές δραστηριότητες. Οι υπερτοπικού χαρακτήρα λειτουργίες παρά το βαθμό σπουδαιότητάς τους είναι υποτονικές και υποβαθμισμένες.

Το αρχαίο θέατρο, το σπουδαιότερο μνημείο της περιοχής, σε τελική φάση αποκάλυψης και αναστήλωσης, δεν αποτελεί μέχρι και σήμερα πόλο έλξης ανάλογο της αξίας του, ούτε λειτουργικό χώρο διεξαγωγής παραστάσεων και εκδηλώσεων ανάλογο των δυνατοτήτων του.

Ο χώρος της Παλαιοχριστιανικής Βασιλικής αλλά και το Μπεζεστένι, επίσης σημαντικό μνημείο, παραμένουν μη επισκέψιμα, αναξιοποίητα και κυρίως άγνωστα για την πλειοψηφία των κατοίκων της πόλης.

Ο Μητροπολιτικός Ναός του Αγ. Αχίλλειου επιβλητικός και μνημειώδης, αποτελεί στοιχείο ασύνδετο με τα υπόλοιπα στοιχεία της περιοχής με παραμελημένο περίγυρο.

Η απομάκρυνση της Λαχαναγοράς από την περιοχή του λόφου, άφησε πίσω της μεγάλο αριθμό κτισμάτων, που μέχρι πρόσφατα λειτουργούσαν σαν αποθήκες εμπορευμάτων και καταστήματα, χωρίς χρήση, γεγονός που συντέλεσε στην ερήμωση της περιοχής. Οι σημερινές χρήσεις γης είναι οχλούσες χρήσεις αναψυχής, κάποιες βιοτεχνίες μέσα στις περιοχές κατοικίας και ένας μικρός χώρος στάθμευσης, πρόσφατα χωροθετημένος σε κεντρικό σημείο του λόφου, δίπλα στα μνημεία της περιοχής. Οι χρήσεις αυτές σε συνδυασμό με την έλλειψη καταστημάτων καθημερινών εξυπηρετήσεων και κοινωνικού και πολιτιστικού εξοπλισμού συμβάλλουν στην υποβάθμιση του οικιστικού περιβάλλοντος.

Η λειτουργία του χώρου στάθμευσης οχημάτων στο χώρο της άλλοτε εβδομαδιαίας αγοράς γνωστή ως "τετάρτη" αναφέρεται στις ανάγκες της ευρύτερης περιοχής του κέντρου της πόλης και η τοποθέτηση του στο σημείο αυτό είναι προφανώς αποτέλεσμα αδυναμίας εξεύρεσης αντίστοιχου χώρου στο κέντρο. Η τοποθέτηση ενός μικρού χώρου parking δίπλα στα σημαντικά μνημεία της περιοχής, στον κεντρικότερο δημόσιο ελεύθερο χώρο του λόφου, δεν εναρμονίζεται με την ευαισθησία και σημασία της περιοχής που αποτελεί το ιστορικό κέντρο της πόλης ούτε ικανοποιεί τις ανάγκες. Οι δρόμοι και οι πλατείες στην περιοχή του λόφου, έχουν μετατραπεί σε χώρους στάθμευσης για την εξυπηρέτηση κυρίως του κέντρου.

Οι ισχυρές εμπορικές λειτουργίες που βρίσκονται στην περίμετρο της περιοχής μελέτης αποτελούν συνέχεια της ευρύτερης περιοχής, ανήκουν και αναφέρονται σε αυτήν, σχηματίζοντας φραγμό για τις εσωτερικές λειτουργίες του λόφου και αποτελούν λόγο μειωμένης κίνησης στο δημόσιο χώρο αυτού. Οι μόνες δραστηριότητες υπερτοπικού χαρακτήρα στο λόφο αυτή τη στιγμή σχετίζονται με τον Μητροπολιτικό Ναό του Αγ. Αχιλλείου και το χώρο του Ηρώου, οι οποίες γίνονται θεσμικά και έχουν επετειακό χαρακτήρα.

Σχετικά με το κτιριακό δυναμικό της περιοχής, η εγκατάλειψη του δομημένου περιβάλλοντος και των αξιόλογων μορφολογικά κτισμάτων είναι έντονη. Τα περισσότερα κτίρια της περιοχής έχοντας κατασκευαστεί στο διάστημα 1920-1950 αδυνατούν να καλύψουν τις σύγχρονες ανάγκες. Ο φόβος για την αποκάλυψη αρχαιοτήτων κατά την ανοικοδόμηση σε συνδυασμό με τον μέτρια εκμεταλλεύσιμο συντελεστή δόμησης, δρουν ανασταλτικά στην ανανέωση του κτιριακού δυναμικού. Στον ήδη υπάρχον δομημένο χώρο διαπιστώνεται τεμαχισμός της γης σε πολυάριθμες αλλά μικρού μεγέθους ιδιοκτησίες, οι οποίες έχουν κτιστεί πλήρως με αποτέλεσμα την ανυπαρξία ακάλυπτων χώρων στο εσωτερικό των οικοδομικών τετραγώνων. Το φαινόμενο αυτό εξηγείται και από τη δυναμική των χρήσεων (χονδρεμπόριο, λαχαναγορά) οι οποίες ικανοποιώντας τις ανάγκες τους, κατέλαβαν και το εσωτερικό των οικοδομικών τετραγώνων.

Ο σχετικά μικρός αριθμός κατοικιών που βρίσκονται σήμερα στο ανατολικό και νοτιοδυτικό τμήμα της περιοχής μελέτης δε συμπληρώνεται από τους αντίστοιχους κοινωνικούς, πολιτιστικούς, αθλητικούς χώρους στάθμευσης κτλ που δίνουν την κοινωνική συνοχή, ζωντάνια και κίνηση ώστε να λειτουργήσουν σα γειτονιές.

Τέλος οι διαμορφωμένοι ελεύθεροι χώροι πρασίνου της περιοχής ασύνδετοι μεταξύ τους και παραμελημένοι, δεν αναδεικνύουν τους σημαντικούς αρχαιολογικούς χώρους, μνημεία και προτομές που βρίσκονται τριγύρω αλλά απρόσιτοι και υποβαθμισμένοι απωθούν τους κατοίκους και δε λειτουργούν όπως θα έπρεπε ως ελκυστικοί και ζωντανοί χώροι δράσης, ξεκούρασης και στάσης μέσα στην πόλη.



κίνηση οχημάτων
κίνηση πεζών

4.ρωμαϊκό λουτρό



3.παλιοχριστιανική βασιλική



2.παλιοχριστιανική βασιλική αγ.αχιλλείου



7.ναός αγ. αχιλλείου



8.θέση παλιού ρολογιού



6.ηρώο-πλ. ελευθερίας



5.μπεξεστένι



1.α' αρχαίο θέατρο

υπάρχουσα κατάσταση περιοχής μελέτης



χρήσεις γης και ύψη κτιρίων περιοχής μελέτης

- κατοικία
 εμπόριο
 αναψυχή
 χώροι πρασίνου
- υπηρεσίες
 αρχαιολογικοί χώροι
 εγκαταλελειμένα κτίρια



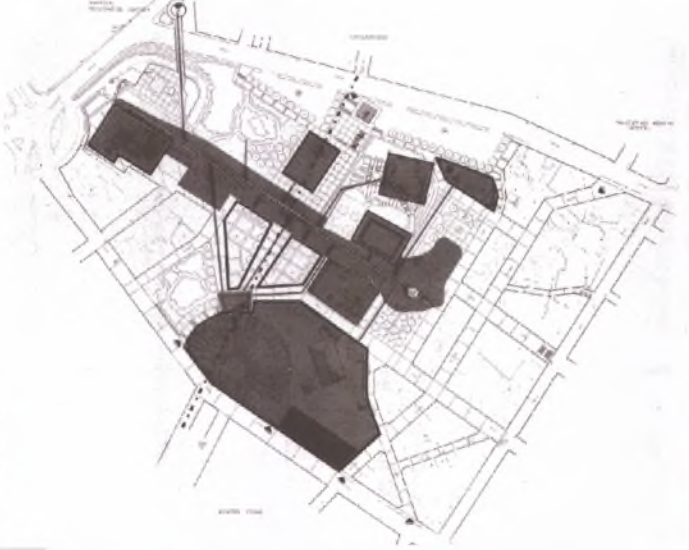
τοπογραφικά διαγράμματα τμήματος της περιοχής πριν την αποκάλυψη του αρχαίου θεάτρου

εγκαταλελειμένα κτίρια στην περιοχή μελέτης





- 1. ...
- 2. ...
- 3. ...
- 4. ...
- 5. ...
- 6. ...
- 7. ...
- 8. ...
- 9. ...
- 10. ...
- 11. ...
- 12. ...
- 13. ...
- 14. ...
- 15. ...
- 16. ...
- 17. ...
- 18. ...
- 19. ...
- 20. ...
- 21. ...
- 22. ...
- 23. ...
- 24. ...
- 25. ...
- 26. ...
- 27. ...
- 28. ...
- 29. ...
- 30. ...
- 31. ...
- 32. ...
- 33. ...
- 34. ...
- 35. ...
- 36. ...
- 37. ...
- 38. ...
- 39. ...
- 40. ...
- 41. ...
- 42. ...
- 43. ...
- 44. ...
- 45. ...
- 46. ...
- 47. ...
- 48. ...
- 49. ...
- 50. ...
- 51. ...
- 52. ...
- 53. ...
- 54. ...
- 55. ...
- 56. ...
- 57. ...
- 58. ...
- 59. ...
- 60. ...
- 61. ...
- 62. ...
- 63. ...
- 64. ...
- 65. ...
- 66. ...
- 67. ...
- 68. ...
- 69. ...
- 70. ...
- 71. ...
- 72. ...
- 73. ...
- 74. ...
- 75. ...
- 76. ...
- 77. ...
- 78. ...
- 79. ...
- 80. ...
- 81. ...
- 82. ...
- 83. ...
- 84. ...
- 85. ...
- 86. ...
- 87. ...
- 88. ...
- 89. ...
- 90. ...
- 91. ...
- 92. ...
- 93. ...
- 94. ...
- 95. ...
- 96. ...
- 97. ...
- 98. ...
- 99. ...
- 100. ...



- 1. ...
- 2. ...
- 3. ...
- 4. ...
- 5. ...
- 6. ...
- 7. ...
- 8. ...
- 9. ...
- 10. ...
- 11. ...
- 12. ...
- 13. ...
- 14. ...
- 15. ...
- 16. ...
- 17. ...
- 18. ...
- 19. ...
- 20. ...
- 21. ...
- 22. ...
- 23. ...
- 24. ...
- 25. ...
- 26. ...
- 27. ...
- 28. ...
- 29. ...
- 30. ...
- 31. ...
- 32. ...
- 33. ...
- 34. ...
- 35. ...
- 36. ...
- 37. ...
- 38. ...
- 39. ...
- 40. ...
- 41. ...
- 42. ...
- 43. ...
- 44. ...
- 45. ...
- 46. ...
- 47. ...
- 48. ...
- 49. ...
- 50. ...
- 51. ...
- 52. ...
- 53. ...
- 54. ...
- 55. ...
- 56. ...
- 57. ...
- 58. ...
- 59. ...
- 60. ...
- 61. ...
- 62. ...
- 63. ...
- 64. ...
- 65. ...
- 66. ...
- 67. ...
- 68. ...
- 69. ...
- 70. ...
- 71. ...
- 72. ...
- 73. ...
- 74. ...
- 75. ...
- 76. ...
- 77. ...
- 78. ...
- 79. ...
- 80. ...
- 81. ...
- 82. ...
- 83. ...
- 84. ...
- 85. ...
- 86. ...
- 87. ...
- 88. ...
- 89. ...
- 90. ...
- 91. ...
- 92. ...
- 93. ...
- 94. ...
- 95. ...
- 96. ...
- 97. ...
- 98. ...
- 99. ...
- 100. ...



- 1. ...
- 2. ...
- 3. ...
- 4. ...
- 5. ...
- 6. ...
- 7. ...
- 8. ...
- 9. ...
- 10. ...
- 11. ...
- 12. ...
- 13. ...
- 14. ...
- 15. ...
- 16. ...
- 17. ...
- 18. ...
- 19. ...
- 20. ...
- 21. ...
- 22. ...
- 23. ...
- 24. ...
- 25. ...
- 26. ...
- 27. ...
- 28. ...
- 29. ...
- 30. ...
- 31. ...
- 32. ...
- 33. ...
- 34. ...
- 35. ...
- 36. ...
- 37. ...
- 38. ...
- 39. ...
- 40. ...
- 41. ...
- 42. ...
- 43. ...
- 44. ...
- 45. ...
- 46. ...
- 47. ...
- 48. ...
- 49. ...
- 50. ...
- 51. ...
- 52. ...
- 53. ...
- 54. ...
- 55. ...
- 56. ...
- 57. ...
- 58. ...
- 59. ...
- 60. ...
- 61. ...
- 62. ...
- 63. ...
- 64. ...
- 65. ...
- 66. ...
- 67. ...
- 68. ...
- 69. ...
- 70. ...
- 71. ...
- 72. ...
- 73. ...
- 74. ...
- 75. ...
- 76. ...
- 77. ...
- 78. ...
- 79. ...
- 80. ...
- 81. ...
- 82. ...
- 83. ...
- 84. ...
- 85. ...
- 86. ...
- 87. ...
- 88. ...
- 89. ...
- 90. ...
- 91. ...
- 92. ...
- 93. ...
- 94. ...
- 95. ...
- 96. ...
- 97. ...
- 98. ...
- 99. ...
- 100. ...



βόρεια όψη περιοχής μελέτης



παραπήνειος ζώνη



δυτική όψη περιοχής μελέτης

Η εξέλιξη της περιοχής και τα στάδια αποκάλυψης του α' αρχαίου θεάτρου



1985



1987



1997



2000



2001



2002



2003



2004



2005

μπεζεστένι_ αναπαράσταση της αρχικής μορφής και η εξέλιξη τα τελευταία χρόνια



σημερινή εικόνα της πλατείας Λαμπράκη, μετά την πρόσφατη διαμόρφωσή της



Προτάσεις ανάπλασης

Η ανάπλαση της περιοχής του Φρουρίου αποτέλεσε αντικείμενο μελέτης αρκετές φορές τα τελευταία χρόνια. Προτάσεις για το σχεδιασμό και την αναμόρφωση της περιοχής αλλά και τη διαχείριση και επανάχρηση των αρχαιολογικών χώρων και μνημείων έχουν κατατεθεί κατά καιρούς. Τα εμπόδια που παρουσιάστηκαν κατά τη διάρκεια της ανασκαφής του αρχαίου θεάτρου, καθυστέρησαν την υλοποίηση κάποιας από τις προτάσεις των μελετητών. Το ζήτημα παρέμεινε ανοιχτό μέχρι και σήμερα. Η διαμόρφωση της πλατείας Λαμπράκη και κάποιες επιδιορθωτικές εργασίες στο Μπεζεστένι αποτελούν τις μέχρι τώρα επεμβάσεις ανάπλασης της περιοχής. Παρόλα αυτά, αναγκαία κρίνεται μια ολοκληρωμένη μελέτη διαμόρφωσης της περιοχής του Φρουρίου μέσω της διερεύνησης των σχέσεων με της περιοχής με την πόλη. Ενδεικτικά παρατίθενται σχέδια από τις προτάσεις ομάδας μελέτης.

Αρχές σχεδιασμού _ στόχοι

Ο λόφος του Φρουρίου, ένα από τα πιο σημαντικά τμήματα της πόλης, έχει απωλέσει σταδιακά τη στρωματογραφία της λειτουργίας του. Στόχο της συγκεκριμένης πρότασης αποτελεί η *ανάκτηση της ταυτότητας της περιοχής* μέσω του ελέγχου των χρήσεων γης και των ορίων τοπικότητας - υπερτοπικότητας, καθώς και η *ενεργοποίησή της* και μετατροπή της από απομονωμένο και παρηκμασμένο κέντρο πόλης σε πόλο έλξης πολιτιστικών και κοινωνικών δραστηριοτήτων. Σημαντική θεωρούμε την ένταξη της περιοχής στις δομές και τις λειτουργίες της πόλης καθώς και τη διεύρυνση του δημοσίου χώρου της πόλης, την οικειοποίησή του από τους κατοίκους και τη λειτουργία του ως διέξοδος κοινωνικών αναγκών.

Ο χαρακτήρας της επέμβασης είναι πολλαπλός. Επεμβάσεις στο δημόσιο χώρο, κτιριακές επεμβάσεις, διαμορφώσεις τοπίου-πλατείας, προτάσεις χρήσεων γης. Η δημιουργία τρόπου μετάβασης από την αστική πυκνότητα του κέντρου στον ιστορικό πυρήνα και ο συμβιβασμός του τοπίου με την αστική και πολιτιστική ανάπτυξη είναι καίριας σημασίας.

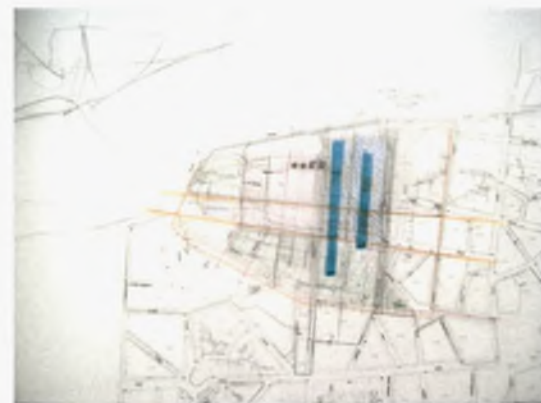
Η περιοχή διατηρεί τη στρωματογραφία ιστορικών φάσεων του λόφου. Οι υφιστάμενες αρχαιολογικές χαράξεις, τα υπάρχοντα μνημεία και η ύπαρξη στην περιοχή του Μητροπολιτικού Ναού του Αγ. Αχιλλείου, σε συνδυασμό με τα φυσικά χαρακτηριστικά του λόφου, όπως οι έντονες υψομετρικές διαφορές, έθεσαν τις βάσεις για τις μετέπειτα σχεδιαστικές επιλογές.

Όσον αφορά τις χρήσεις γης, ο αυστηρός έλεγχος στον καθορισμό τους είναι αναγκαίος, ώστε να αποφευχθεί η εξέλιξη της περιοχής σε πόλο αναψυχής με χρήσεις ασυμβίβαστες τόσο μεταξύ τους, όσο και με τον πολιτιστικό χαρακτήρα της περιοχής. Χρήσεις που να τροφοδοτούν με ζωή το λόφο κρίθηκαν απαραίτητες, όπως και χρήσεις σχετικές με την έρευνα, την έκθεση, την ενημέρωση, την παρουσίαση, την διαμονή, το εμπόριο. Σημαντική θεωρήθηκε και η διατήρηση των παραγωγικών διαδικασιών στην περιοχή και η ενίσχυσή τους με σαφείς προτάσεις χρήσεων γης.

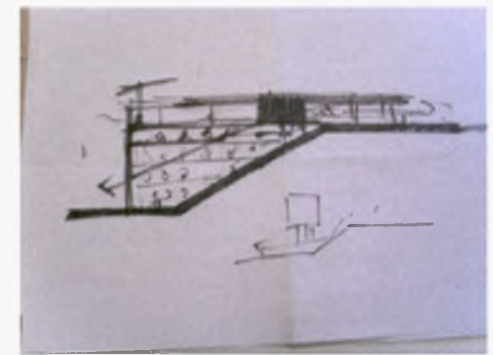
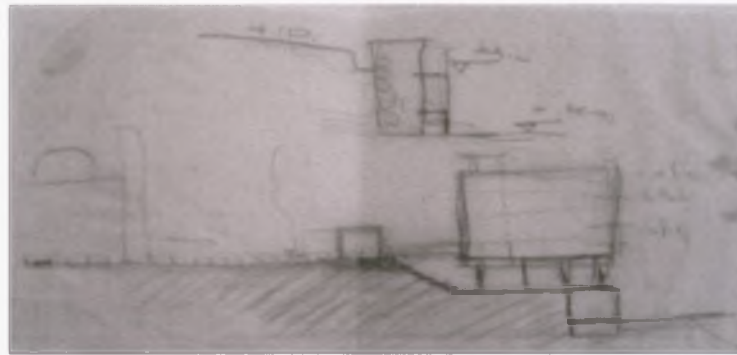
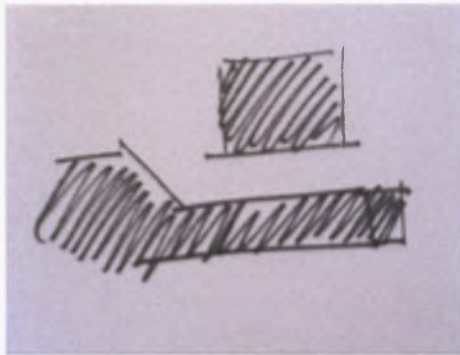




αρχές σχεδιασμού_εξέλιξη της ιδέας



αρχικές ιδέες για τη χωροθέτηση και διαμόρφωση των κτιρίων



Π ρ ό τ α σ η

Γενικά χαρακτηριστικά

Η πρόταση ανάπλασης αποτελείται από επεμβάσεις στο δημόσιο χώρο, διαμορφώσεις τοπίου, προτάσεις χρήσεων γης και δημιουργία πολιτιστικών και κοινωνικών πόλων έλξης.

Σκοπό της πρότασης αποτελεί η μεταμόρφωση του λόφου σε ένα δημόσιο χώρο-πλατεία, με σαφείς άξονες κίνησης που συνδέουν οπτικά και λειτουργικά καίρια σημεία της ευρύτερης περιοχής και διευκολύνουν την μετάβαση διαμέσο του λόφου από τη μια άκρη του στην άλλη. Με τις πορείες, τις ενώσεις και τα περάσματα που δημιουργούνται, η περιοχή εντάσσεται στις δραστηριότητες του κέντρου και ο δημόσιος χώρος επεκτείνεται.

Οι πλατείες που διαμορφώνονται στην πραγματικότητα είναι περισσότερες από μια, αφού πολλά είναι τα σημεία όπου θα μπορούσαν να αποτελέσουν χώρο στάσης, ανάπαυσης αλλά και δράσης (πλατεία γύρω από το θέατρο, εξωτερικό αμφιθέατρο, πλατεία-pilotis, πλατεία με αρχαία, πλατεία πίσω από μπεζεστένι, πλατεία μπροστά από εκκλησία).

Η τεχνητή κλιμάκωση των επιπέδων του λόφου ακολούθησε τις υψομετρικές διαφορές του φυσικού εδάφους με υψηλότερο το βορειοανατολικό τμήμα του λόφου όπου και δεσπόζει το δεύτερο πιο σημαντικό μνημείο του λόφου, μετά το θέατρο, το μπεζεστένι. Η κλιμάκωση γίνεται από τα δυτικά προς τα ανατολικά και από το νότο προς το βορά ανεβαίνοντας σταδιακά επίπεδο.

Τα κτίρια και οι λειτουργίες χωροθετήθηκαν με βάση τον ευρύτερο ιστό της πόλης και τις κινήσεις μέσα σε αυτόν, τους νέους άξονες που δημιουργήθηκαν καθώς και τις ανάγκες και τα χαρακτηριστικά της περιοχής μελέτης.

Τέλος οι νέες χρήσεις γης που προτείνονται, προκύπτουν από την ανάγκη επαναφοράς παραγωγικών διαδικασιών που έχουν εκλείψει, όπως δραστηριότητες σχετικές με τις τέχνες της κεραμικής και της αγγειοπλαστικής που τα παλαιότερα χρόνια βρισκόταν σε μεγάλη ανάπτυξη στην ευρύτερη περιοχή.

Επεμβάσεις στο δημόσιο χώρο

Με σεβασμό και ευαισθησία στην ιστορία του τόπου και τη σπουδαιότητα των αρχαιολογικών ευρημάτων και μνημείων της περιοχής, προτείνεται μια σειρά επεμβάσεων στο δημόσιο χώρο. Πιο συγκεκριμένα:

Ο οδικός άξονας που περνά μπροστά από το σημείο ανασκαφής της Παλαιοχριστιανικής Βασιλικής η οδός Μητρ. Αρσενίου, ο κυριότερος άξονας του λόφου όπου επιτρέπεται και η κίνηση οχημάτων, συναντάται προς τα ανατολικά με ένα κομμάτι δομημένου χώρου, ένα τμήμα του αστικού ιστού που εισχωρεί στο λόφο και η προώθηση προς τα ανατολικά ακολουθεί μη ευθύγραμμη πορεία. Με την πρότασή μας, επεκτείνοντας αυτόν τον άξονα ως το τέλος του λόφου και τον κόμβο Αγ. Αχιλλείου, διευκολύνουμε οπτικά και λειτουργικά την προσπέλαση κατά μήκος του λόφου από την οδό Βύρωνος ως τη γέφυρα Αγ.Αχιλλείου, καθώς και την άνοδο και κάθοδο στο λόφο με τη δημιουργία ράμπας σε κεντρικό σημείο του κόμβου.

Η οδός Αγ. Αχιλλείου πριν την αποκάλυψη του αρχαίου θεάτρου έστριβε προς το νότο, περνώντας πάνω από την ανασκαφή και ενωνόταν με τη σημερινή οδό Παπαναστασίου. Σήμερα έχει απομείνει ένα τμήμα της που δεν αποτελεί πια οδικό άξονα. Η επέκταση αυτής της οδού πραγματοποιείται κατά μήκος όλου του λόφου όπου και ανατολικά και δυτικά δημιουργεί δυο εξαιρετικά ενδιαφέρουσες καταστάσεις. Δυτικά ο άξονας συναντά και διαπερνά το βυζαντινό μνημείο μπεζεστένι, καθιστώντας το τμήμα του δημοσίου χώρου της περιοχής, επισκέψιμο κάθε στιγμή της ημέρας. Ο άξονας συνεχίζει δυτικά και συναντά την οδό Γαριβάλδη, μια από τις κύριες οδούς του εμπορικού κέντρου της πόλης. Ανατολικά ο άξονας "σπάει" και προωθείται είτε με μια σκάλα ημιυπόγεια στην οδό Γεωργιάδου, είτε σε μια εναέρια γέφυρα πάνω από την ίδια οδό. Η γέφυρα καταλήγει σε ένα κλιμακοστάσιο που συνδέει την παραπήνιο ζώνη με το λόφο.

Παράλληλα με αυτόν τον κύριο άξονα κίνησης αναπτύσσεται μια γραμμική υπαίθρια αγορά*CARSI, μια μεταλλική κατασκευή, που τις μέρες που δεν λειτουργεί ως αγορά μπορεί να αποτελέσει χώρο στάσης και ανάπαυσης, αφού αρθρώνεται από πάγκους και στέγαστρα. Η περιοχή του Φρουρίου ήταν πάντα εμπορικός τόπος με διάφορων ειδών αγορές να απλώνονται στην περιοχή και μόνο τα τελευταία χρόνια έχει χάσει τη συγκεκριμένη του ταυτότητα. Με τον τρόπο αυτό ανακτούμε την εμπορική μνήμη της περιοχής και τροφοδοτούμε με κίνηση το λόφο.

Παράλληλα με τον ίδιο άξονα, δημιουργείται ένα γραμμικό αυλάκι νερού. Το νερό τρεχούμενο, ανακυκλώνεται, ξεκινώντας από το επίπεδο +12.00 και καταλήγοντας στο επίπεδο +10.00. Στα σημεία αλλαγής επιπέδου δημιουργούνται μικροί καταρράκτες νερού και σε άλλα σημεία λιμνούλες που επίσης το νερό που καταλήγει εκεί ανακυκλώνεται.

Η οδός Σκυλοσόφου, που αποτελεί οδικό άξονα της περιοχής ελαφριάς κυκλοφορίας, επεκτείνεται επίσης και καταλήγει στη μια από τις κλίμακες του βορείου τμήματος.

Τμήμα της οδού Φιλλελλήνων από το πολιτιστικό κέντρο του Μύλου προς το λόφο επεκτείνεται, ώστε να υπάρξει άμεση οπτική και λειτουργική σύνδεση με το λόφο και ειδικά με το Μπεζεστένι, το μνημείο στο υψηλότερο επίπεδο του λόφου.

Ένα μικρό υπαίθριο αμφιθέατρο τοποθετείται στη βορειοανατολική άκρη του λόφου, με θέα προς το ποτάμι, όπου μπορεί να λειτουργήσει ως χώρος πολιτιστικών δραστηριοτήτων ή απλά ως χώρος στάσης και ανάπαυσης. Και στις δυο περιπτώσεις αποτελεί ακόμη ένα στοιχείο που ενισχύει την κοινωνική συνάθροιση.

Η νότια πλευρά του λόφου "ανοίγει" προς την πόλη και τον πεζόδρομο Βενιζέλου, με τα μισογκρεμισμένα και εγκαταλελειμμένα ισόγεια κτίσματα να απομακρύνονται και με τα κλιμακωτά επίπεδα και τις σκάλες περιμετρικά του θεάτρου να προσκαλούν τον επισκέπτη να εξερευνήσει το λόφο. Η άνοδος αυτή έχει και τη χρήση πλατείας, όπου το κάθε επίπεδο προσφέρει και μια διαφορετική οπτική της ανασκαφής του αρχαίου θεάτρου.

Βόρεια του λόφου, στη ζώνη της απότομης κλίσης του εδάφους, η ζώνη πρασίνου εντείνεται με την τοποθέτηση μεγάλων και πυκνών δέντρων. Το μικρό γηπεδάκι του μπάσκετ, που σήμερα έχει χρήση parking, απομακρύνεται και η ζώνη πρασίνου καταλαμβάνει ολόκληρη την βόρεια πλευρά του λόφου. Από την πλευρά αυτή η άνοδος στο λόφο πραγματοποιείται με δυο κλίμακες.

Μία τετράγωνη πλατεία με πίδακες νερού σχηματίζεται στο κέντρο σχεδόν του λόφου. Όταν οι πίδακες είναι απενεργοποιημένοι, η πλατεία αυτή λειτουργεί ως η κεντρική πλατεία του λόφου που αποτελεί χώρο στάσης και κοινωνικής συνάθροισης αλλά και πέρασμα.

Ενεργοποίηση της περιοχής (κτίρια και χρήσεις)

Οι κτιριακές επεμβάσεις και οι χρήσεις που προτείνονται έχουν σα στόχο την ενεργοποίηση της περιοχής, την ενδυνάμωση των πολιτιστικών, κοινωνικών, εμπορικών και παραγωγικών δραστηριοτήτων. Η χωροθέτηση και ο σχεδιασμός των κτιρίων έγινε με τέτοιο τρόπο ώστε όχι μόνο να μην εμποδίζουν τις βασικές πορείες κίνησης και τη ροή στο δημόσιο χώρο αλλά να τις ενισχύουν.

Τα περιγράμματα των κτιρίων ακολουθούν τις βασικές χαράξεις κίνησης του λόφου, αφήνοντας ανεμπόδιστες τις προσβάσεις από και προς το λόφο. Παρόλο που οι κύριες όψεις των κτιριακών όγκων βρίσκονται στην οδό Βενιζέλου (το νότιο όριο του οικοπέδου), η μορφή τους δε δημιουργεί όριο που αποκόπτει το λόφο από το κέντρο της πόλης, αλλά αντιθέτως προσελκύει τον κάτοικο ή τον επισκέπτη να εξερευνήσει το λόφο.

Πολλά από τα υπάρχοντα κτίρια στην περιοχή του λόφου βρίσκονται σε κατάσταση εγκατάλειψης. Οι χρήσεις τους, κατά το πλείστον εμπορικές και κατοικίας. Με την απομάκρυνση και της λαχαναγοράς τα τελευταία χρόνια, οι χώροι αυτοί εγκαταλήφθηκαν και μέχρι σήμερα παραμένουν χωρίς χρήση. Λόγω της ανασκαφής και αποκάλυψης του αρχαίου θεάτρου, πολλά κτίσματα κατεδαφίστηκαν και άλλα κρίθηκαν κατεδαφιστέα.

Η πρόταση περιλαμβάνει, στη θέση αυτών των κτισμάτων κτίριο φοιτητικών εστιών, ξενώνες φιλοξενίας νέων και ομάδων εργασίας, αμφιθέατρα παρουσιάσεων - διαλέξεων, χώρους προβολών, café, βιβλιοθήκη, αναγνωστήρια, εκθεσιακούς χώρους, εμπορικά καταστήματα, κτίριο στάθμευσης οχημάτων.

Το κτίριο των φοιτητικών εστιών αποτελείται από 96 δωμάτια και κοινόχρηστους χώρους για τους φοιτητές. Το κτίριο βρίσκεται επί pilotis και ο πρώτος του όροφος είναι στο +10.00. Η είσοδος γίνεται από το επίπεδο +5.00, στο χώρο της pilotis με ένα κλιμακοστάσιο. Ο χώρος της pilotis λειτουργεί και ως πλατεία σε συνέχεια του δημόσιου χώρου του λόφου που χρησιμοποιείται είτε από τους φοιτητές είτε από τους επισκέπτες της περιοχής και με τα κλιμακωτά επίπεδα που συνδέουν το επίπεδο +5.00 με το +10.00, να λειτουργούν ως σημείο στάσης, δράσης και γενικότερα κοινωνικής συνεύρεσης.

Το κτίριο φιλοξενίας αποτελείται από 32 δωμάτια φιλοξενίας νέων αλλά και ομάδων εργασίας, αφού την περιοχή τα τελευταία χρόνια, λόγω του αρχαιολογικού και ιστορικού της ενδιαφέροντος, επισκέπτονται διάφορες ομάδες μελετητών. Η είσοδος για τα δωμάτια

φιλοξενίας γίνεται από ένα κλιμακοστάσιο στην piloti με τον ίδιο τρόπο που γίνεται και η είσοδος στο κτίριο φοιτητικών εστιών. Ανεξάρτητο κλιμακοστάσιο υπάρχει για την είσοδο στους υπόλοιπους χώρους του κτιρίου, αφού υπάρχει ανάγκη για αυτονομία αυτών των χώρων από τα δωμάτια. Ένας χώρος Η/Υ και μελέτης, ένας μεταβατικός χώρος ανάμεσα στα δωμάτια και στο χώρο εργασίας, γραφειακοί χώροι, αρχείο και κοινόχρηστοι χώροι υγιεινής, είναι οι λειτουργίες του υπόλοιπου κτιρίου. Ένα ανεξάρτητο κομμάτι του κτιρίου, με δυνατότητα σύνδεσης με το υπόλοιπο, παρέχει χρήσεις αμφιθεάτρου διαλέξεων-παραρτίσεων με βοηθητικό χώρο προετοιμασίας, βιβλιοθήκη αναγνωστήριο, café - εστιατόριο με τους βοηθητικούς χώρους και χώρους υγιεινής. Η είσοδος στο αμφιθέατρο από το κοινό γίνεται από το επίπεδο +5.00, το επίπεδο της pilotis. Στην περίπτωση αυτή, η pilotis λειτουργεί ως προθάλαμος, χώρος αναμονής αλλά και "αυλή" για το κοινό του αμφιθεάτρου.

Στο επίπεδο +0.00 κατά μήκος του κτιρίου και επί της οδού Βενιζέλου δημιουργείται μια ζώνη καταστημάτων με υπόγειο, σε συνέχεια του εμπορικού κέντρου της πόλης και των υπολοίπων εμπορικών χρήσεων της οδού Βενιζέλου.

Το κτίριο εκθεσιακών χώρων (περιοδικών και μόνιμων) αποτελείται επίσης από χώρους προβολών - διαλέξεων, χώρους διοίκησης, και ένα café. Στο ισόγειο και σαν συνέχεια της εμπορικής ζώνης καταστημάτων επί της Βενιζέλου, βρίσκεται το κατάστημα του μουσείου, ένα βιβλιοπωλείο. Οι εισοδοί στο κτίριο είναι δυο και μια ξεχωριστή για το βιβλιοπωλείο επί της Βενιζέλου στο +0.00. Η πρώτη είσοδος είναι στο +10.00 όπου ο επισκέπτης εισάγεται στο χώρο της reception και έχει την επιλογή να μείνει στο ίδιο επίπεδο ή να κατέβει ένα επίπεδο χαμηλότερα. Στο επίπεδο +10.00 υπάρχουν δυο ξεχωριστοί εκθεσιακοί χώροι, ένας μεγάλος ενιαίος χώρος για περιοδικές εκθέσεις και ένας γραμμικός χώρος έκθεσης και ανασκαφικής αναπαράστασης σχετικά με τις διαδικασίες αποκάλυψης του αρχαίου θεάτρου. Στο τέλος του διαδρόμου ανάμεσα στους δυο εκθεσιακούς χώρους, υπάρχει μια έξοδος για το ημιυπαίθριο χώρο προβολών του κτιρίου. Ο χώρος αυτός διαθέτει και ανεξάρτητο κλιμακοστάσιο ανόδου - καθόδου από το +0.00. Ένα επίπεδο χαμηλότερα από το +10.00, μπορεί να κατέβει ο επισκέπτης στο +4.50 όπου βρίσκεται ένας ακόμη εκθεσιακός χώρος. Στο επίπεδο +6.12 υπάρχει μια αίθουσα διαλέξεων όπου στο ίδιο επίπεδο υπάρχει και μια δεύτερη είσοδος - έξοδος του κτιρίου. Η είσοδος στο συγκεκριμένο επίπεδο γίνεται από την οδό Βενιζέλου και με τα επίπεδα που μεσολαβούν μεταξύ των επιπέδων +0.00 και +6.12 να λειτουργούν ως αυλή - εισαγωγικός χώρος για το κτίριο.

Ο χώρος στάθμευσης τοποθετείται στο νοτιοανατολικό άκρο του λόφου κάτω από τη στάθμη της pilotis. Η έλλειψη χώρων στάθμευσης στην περιοχή του κέντρου, με συνέπεια οι δρόμοι και οι πεζόδρομοι του Φρουρίου να είναι γεμάτοι με σταθμευμένα οχήματα, καθιστά αναγκαία τη δημιουργία κτιρίου parking. Η χωροθέτησή του, πραγματοποιήθηκε λαμβάνοντας υπόψη τις υφιστάμενες κυκλοφοριακές συνθήκες και τις ανάγκες στάθμευσης της περιοχής. Ο σταθμός parking θα ικανοποιεί τις ανάγκες των

κατοίκων των περιοχών γειτονικά του Φρουρίου, τους επισκέπτες της περιοχής καθώς και τους κατοίκους που κινούνται καθημερινά στο κέντρο. Το εμπορικό κέντρο της πόλης βρίσκεται εντός των αποδεκτών ορίων απόστασης βαδίσματος (300-500 μέτρα)* ενώ σε μικρή απόσταση βρίσκεται ο σταθμός υπεραστικών λεωφορείων ΚΤΕΛ. Ως εκ τούτου θα μπορεί να χρησιμοποιηθεί και ως σταθμός μετεπιβίβασης. Το κτίριο αποτελείται από τέσσερις ορόφους, δύο υπέργειους και δύο υπόγειους με είσοδο στον τρίτο όροφο, στο επίπεδο +0.00. Οι θέσεις της εισόδου και της εξόδου επιλέχτηκαν με τέτοιο τρόπο, ώστε να μην εμπλέκονται οι κινήσεις των εισερχομένων οχημάτων με εκείνες των εξερχόμενων. Προβλέπεται η δημιουργία λωρίδων αναμονής, προ των σημείων ελέγχου εισόδου - εξόδου, έτσι ώστε να αποτραπεί το ενδεχόμενο δημιουργίας ουρών αναμονής τόσο επί των οδών εισόδου-εξόδου όσο και εντός του σταθμού. Οι διάδρομοι κυκλοφορίας των οχημάτων είναι διπλής κατεύθυνσης και η συνολική χωρητικότητα του σταθμού είναι 290 θέσεων. Προβλέπονται ακόμη δύο θέσεις για κλιμακοστάσια και ανελκυστήρες, με εξόδους στο +5.00, στο επίπεδο της pilotis και στο +10.00 στο επίπεδο της πλατείας, η κατασκευή κοινοχρήστων χώρων υγιεινής δίπλα σε κάθε κλιμακοστάσιο με πρόβλεψη για άτομα με ειδικές ανάγκες, βοηθητικοί και αποθηκευτικοί χώροι καθώς και χώροι μηχανολογικών εγκαταστάσεων για τον αερισμό και φωτισμό του σταθμού.

κτιριολογικό πρόγραμμα

κτίριο φοιτητικών εστιών

φοιτητικά δωμάτια: 393 m²

κοινόχρηστος (κουζίνα, καθιστικό, w.c) : 98 m²

χώρος δράσεων των φοιτητών: 170 m²

γραφειακοί χώροι : 64 m²

κλιμακοστάσιο: 34 m²

κλιμακοστάσιο έκτακτης ανάγκης: 13 m²

κτίριο φιλοξενίας

δωμάτια φιλοξενίας νέων: 140 m²

αίθουσα Η/Υ-μελέτης: 143 m²

w.c κοινού-εργαζομένων: 27,50 m²

κλιμακοστάσιο: 34 m²

μεταβατικός χώρος: 42 m²

κτίριο αμφιθεάτρου-βιβλιοθήκης-cafe

κεντρικό κλιμακοστάσιο-ανελκυστήρας: 35 m²

αμφιθέατρο διαλέξεων, παρουσιάσεων: 265 m²

βιβλιοθήκη-αναγνωστήρια: 380 m²

café-εστιατόριο: 332 m²

βοηθητικός χώρος κουζίνας café-εστιατορίου: 50 m²

w.c κοινού-εργαζομένων-AMEA: 20,80 m²

κτίριο εκθεσιακού

(στάθμη +10.00)

reception: 13 m²

γραφειακοί χώροι: 19 m²

cafe: 110 m²

w.c cafe: 15,50 m²

εκθεσιακός χώρος I: 302 m²

εκθεσιακός χώρος II: 78 m²

w.c κοινού εργαζομένων: 10,50 m²

χώρος εξωτερικών προβολών: 245 m²

(στάθμες +6.12, +4.50)

αίθουσα παρουσιάσεων-διαλέξεων: 135 m²

βοηθητικός χώρος αίθουσας παρουσιάσεων: 40 m²

εκθεσιακός χώρος: 232 m²

w.c κοινού-εργαζομένων: 11 m²

γραφεία-reception: 21 m²

κλιμακοστάσιο-ανελκυστήρας μουσείου: 27 m²

κλιμακοστάσιο-ανελκυστήρας υπαίθριου cinema: 23 m²

κατάστημα-βιβλιοπωλείο μουσείου: 257 m²

w.c καταστήματος: 8,50 m²

κτίριο parking (290 θέσεων στάθμευσης)

χώροι στάθμευσης: 2639m²/όροφο

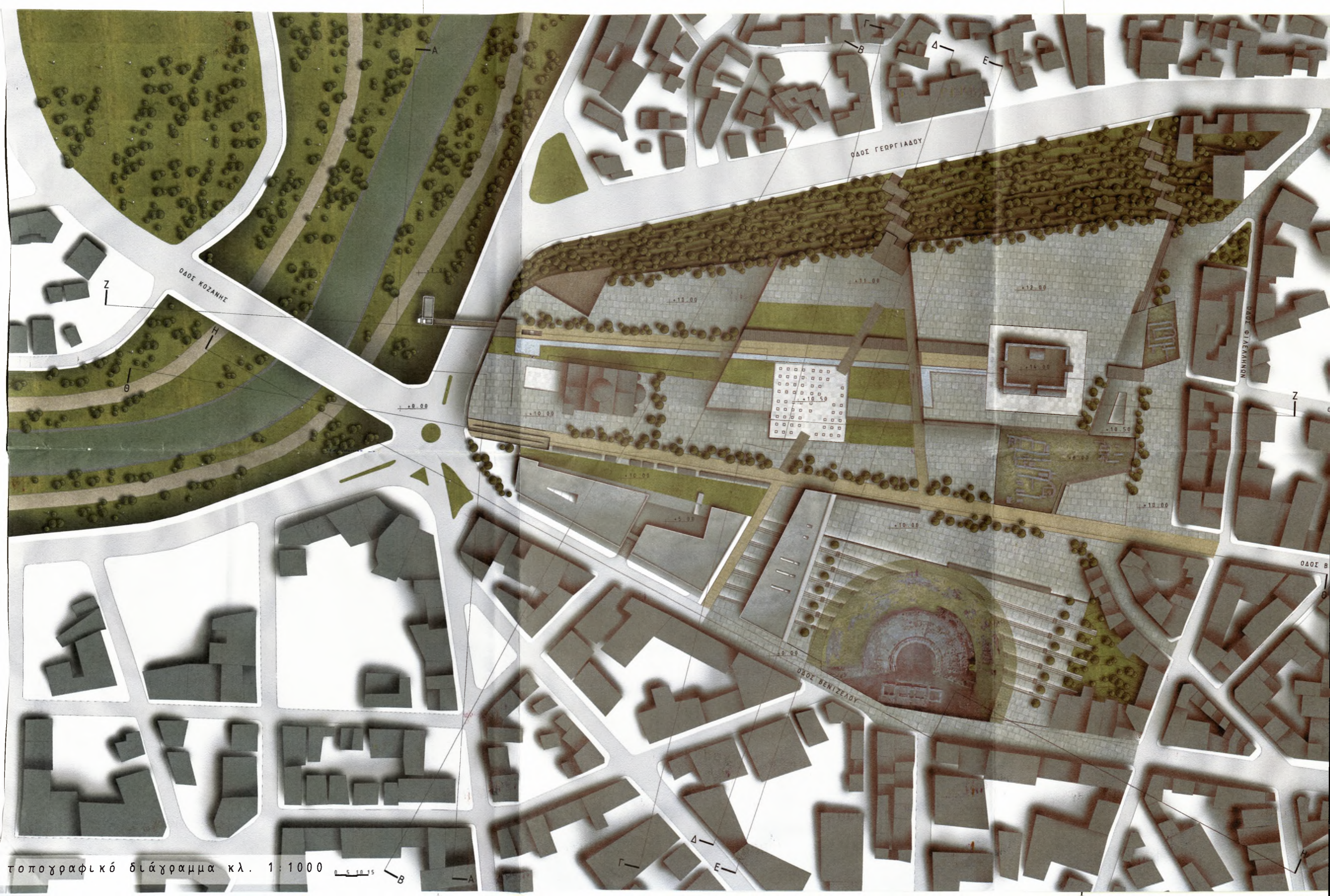
γραφειακοί χώροι, φυλάκια εισόδου-εξόδου: 58 m²

αποθηκευτικοί χώροι: 413 m²

καταστήματα

καταστήματα με υπόγειο: 220 m² / κατάστημα

ΣΧΕΔΙΑ

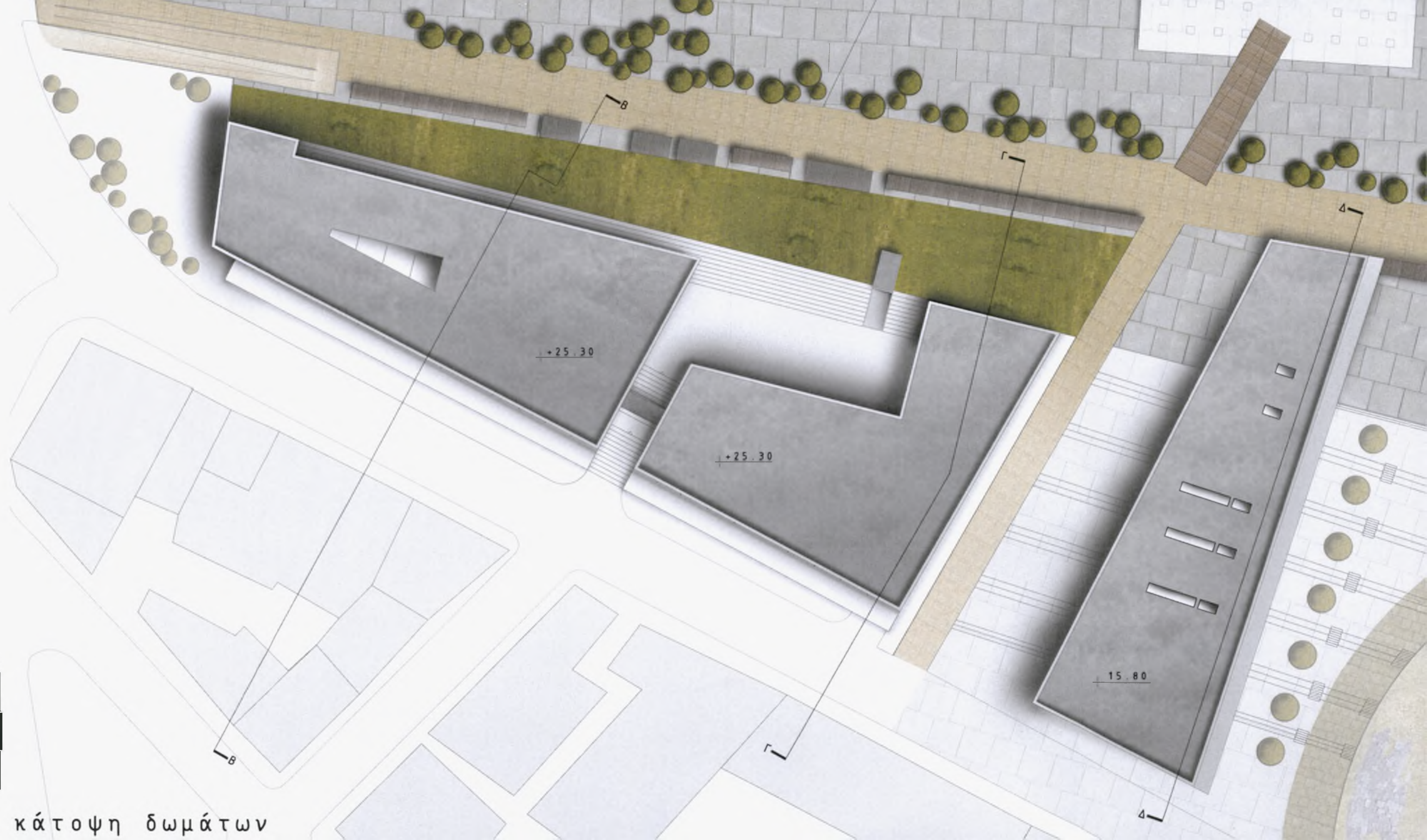


τοπογραφικό διάγραμμα κλ. 1:1000



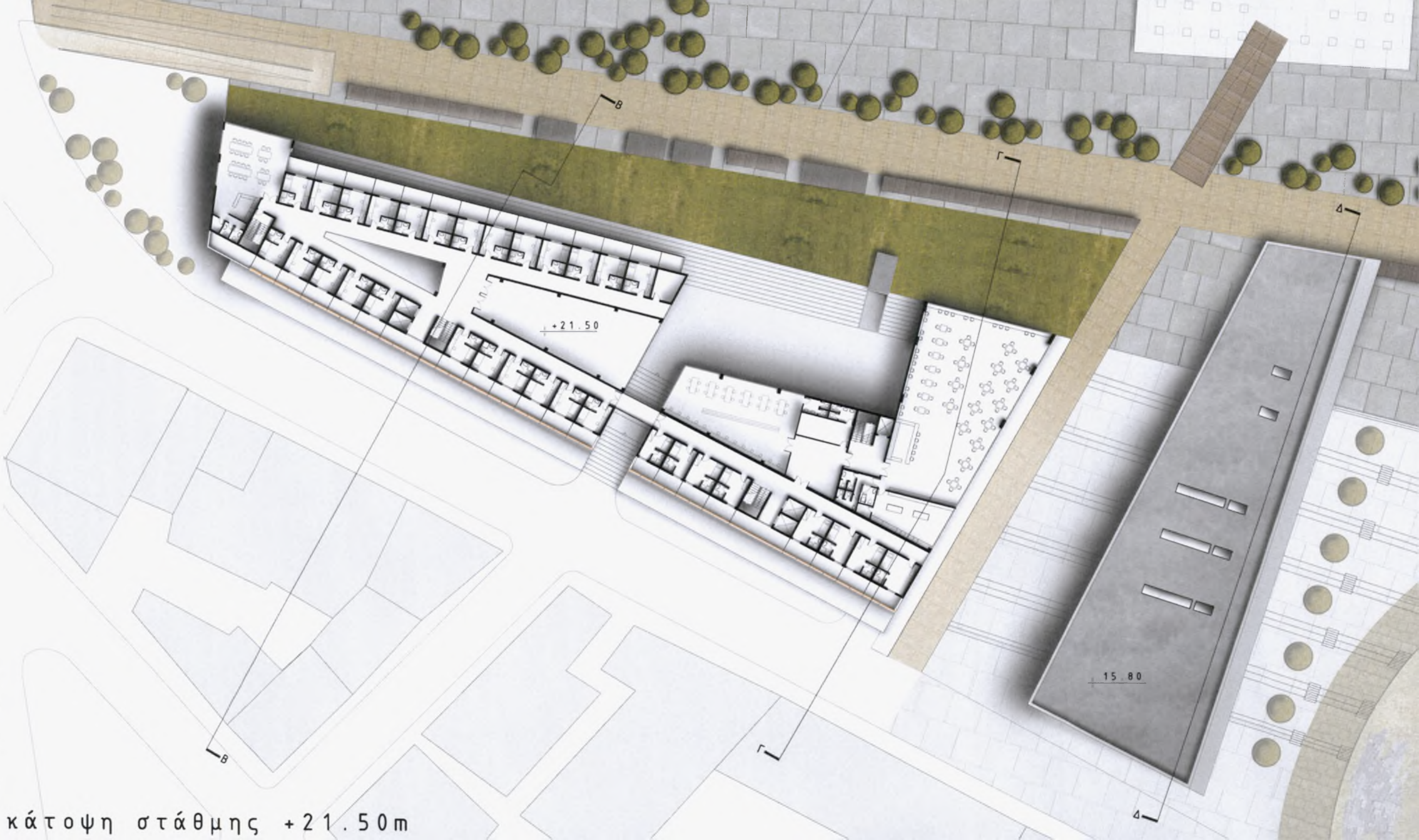


κάτοψη δωματίων





κάτοψη στάθμης +21.50m



+21.50

15.80

B

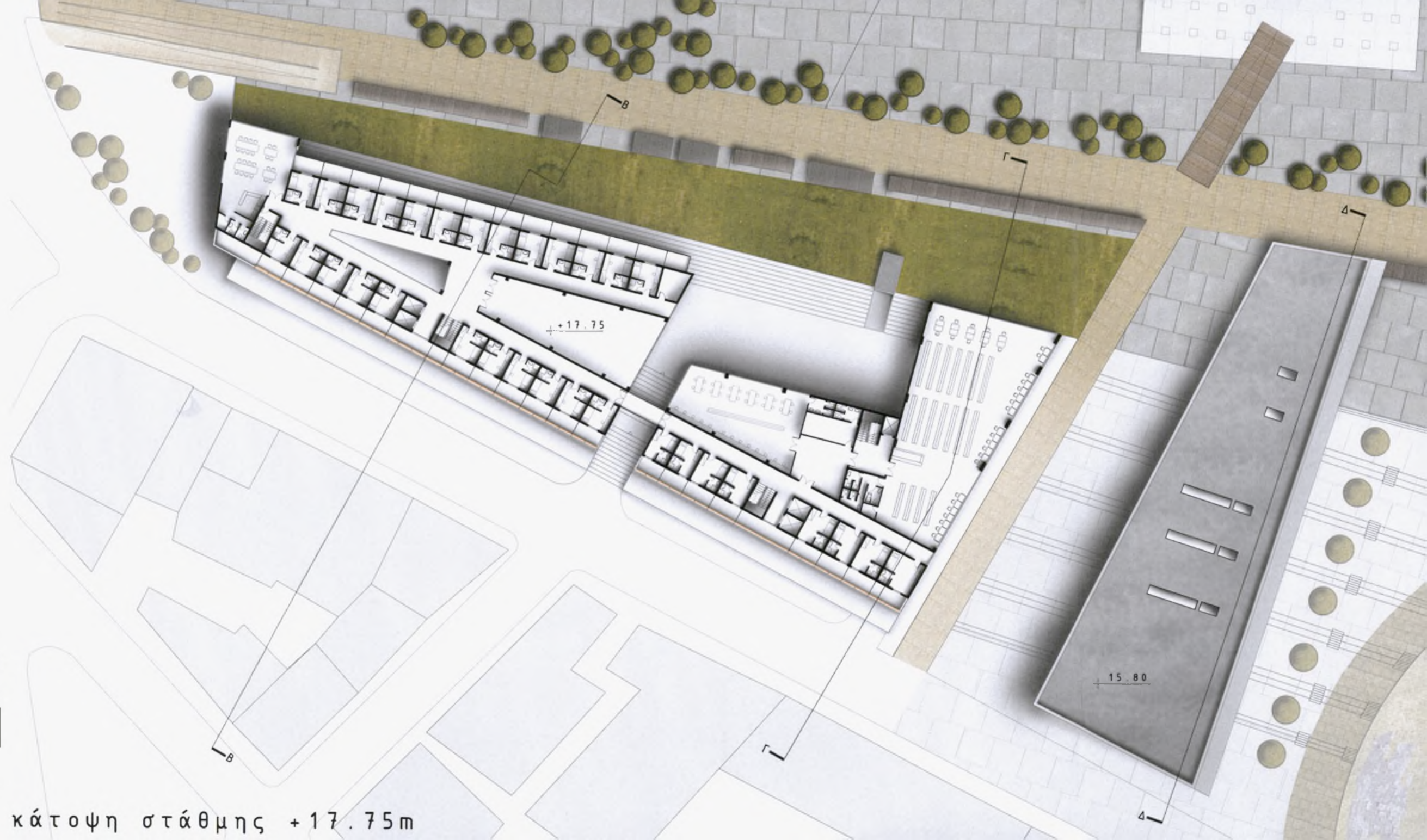
B

4

4



κάτοψη στάθμης +17.75m



+17.75

15.80

B

B

A

A

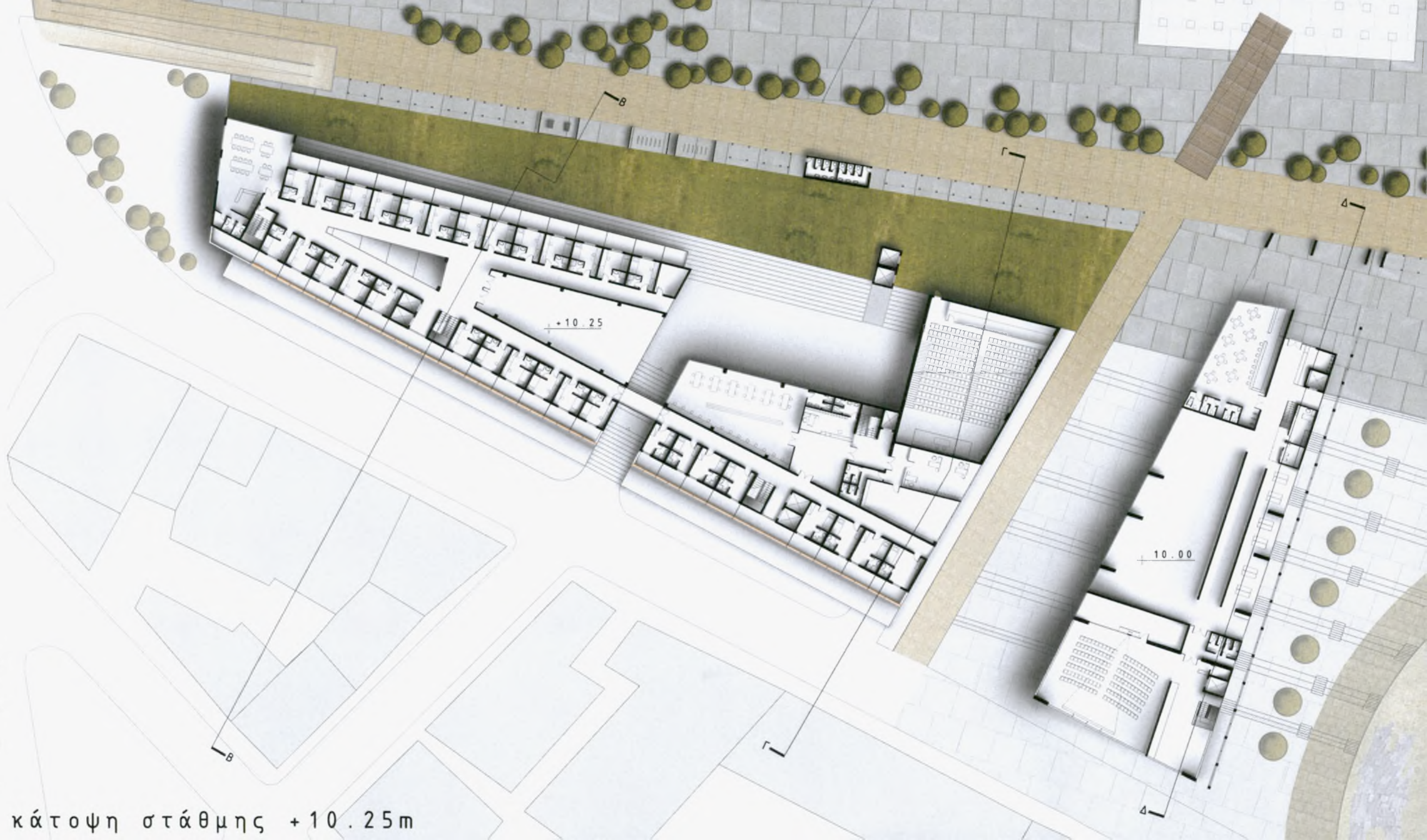


κάτοψη στάθμης +14.00m





κάτοψη στάθμης +10.25m



B

0 5 10 15

κάτοψη στάθμης +5.00m

+5.00

6.12

4.50

Δ

Δ

B

Γ



B

B

Δ

+2.50

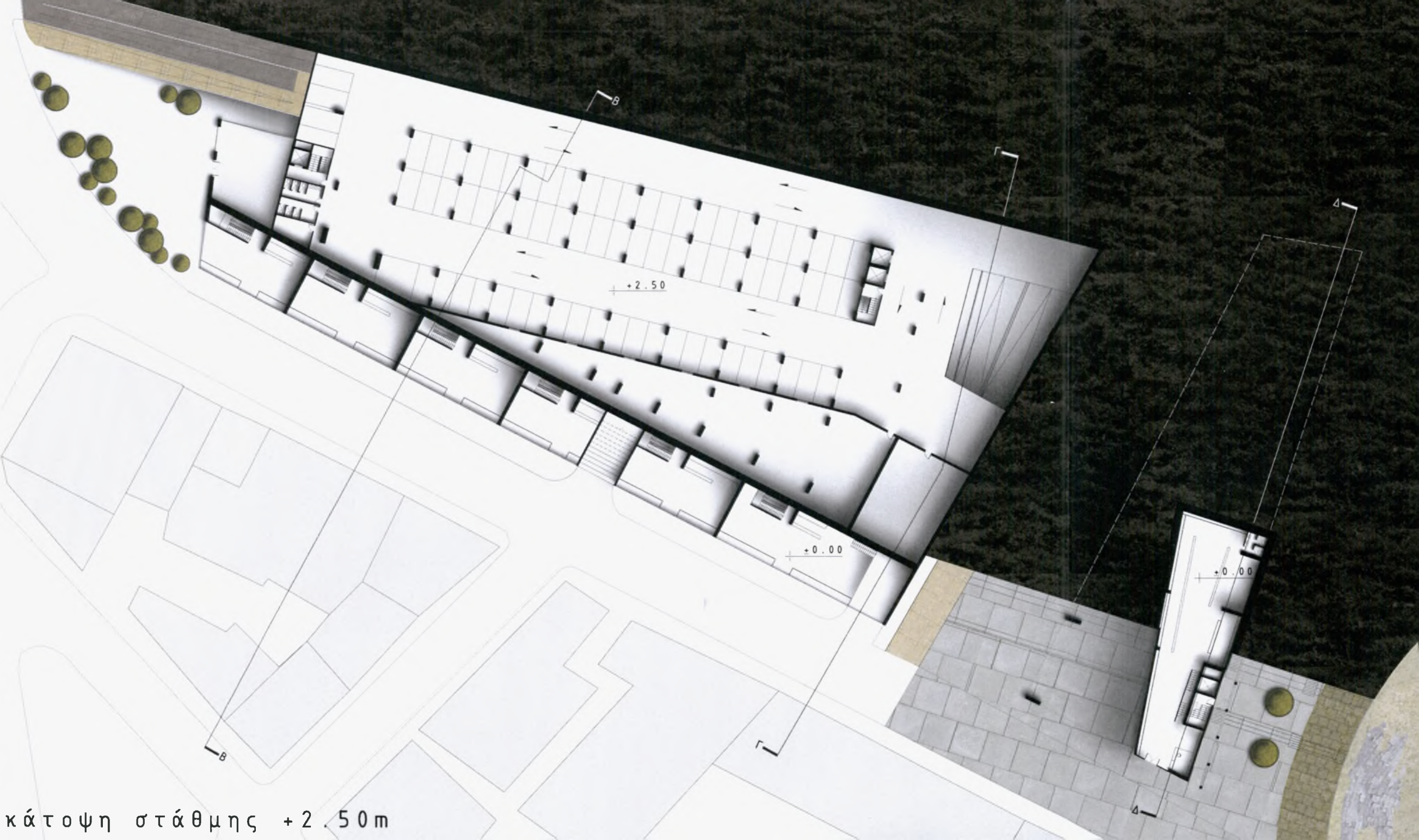
+0.00

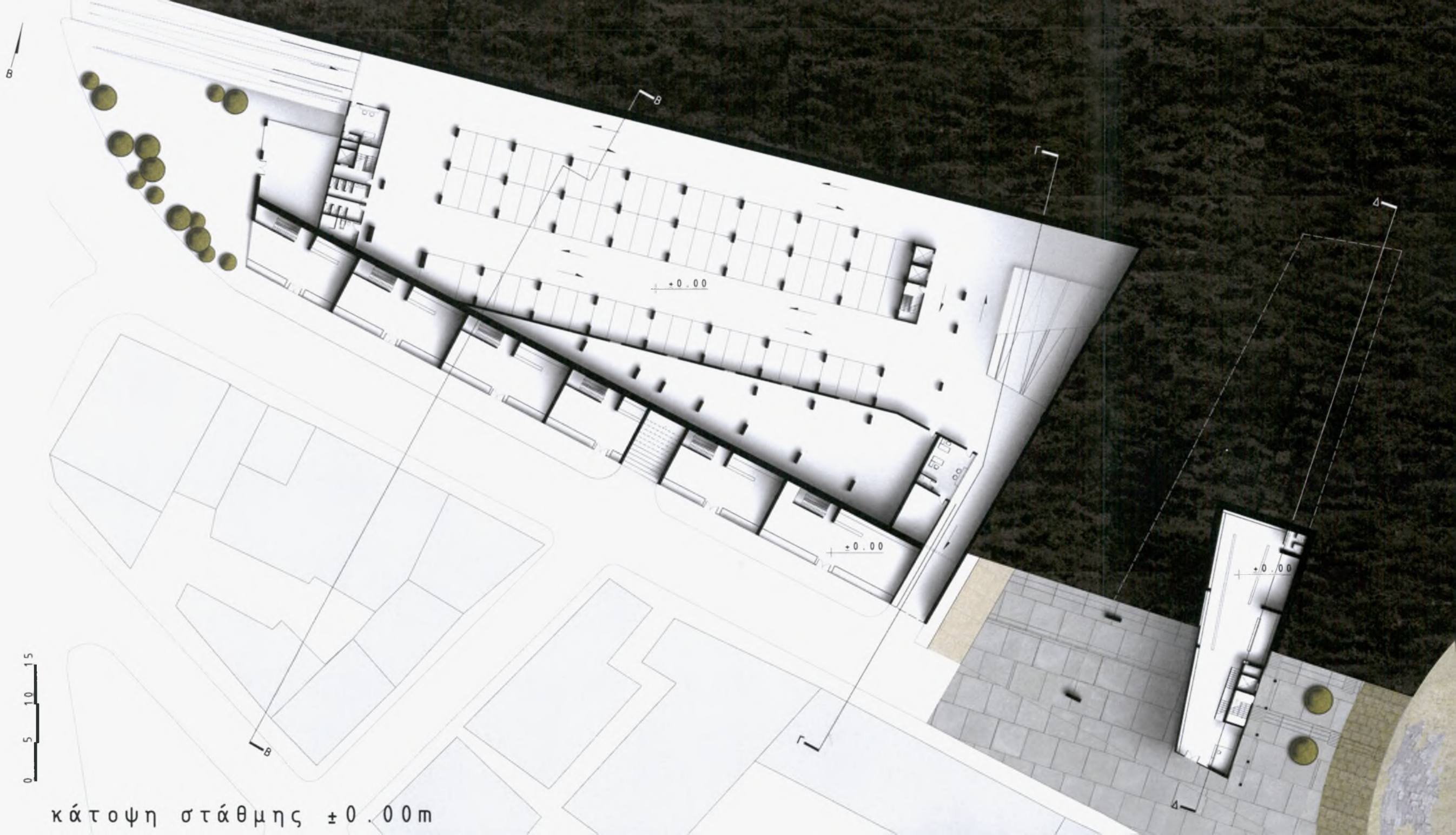
+0.00

0 5 10 15

B

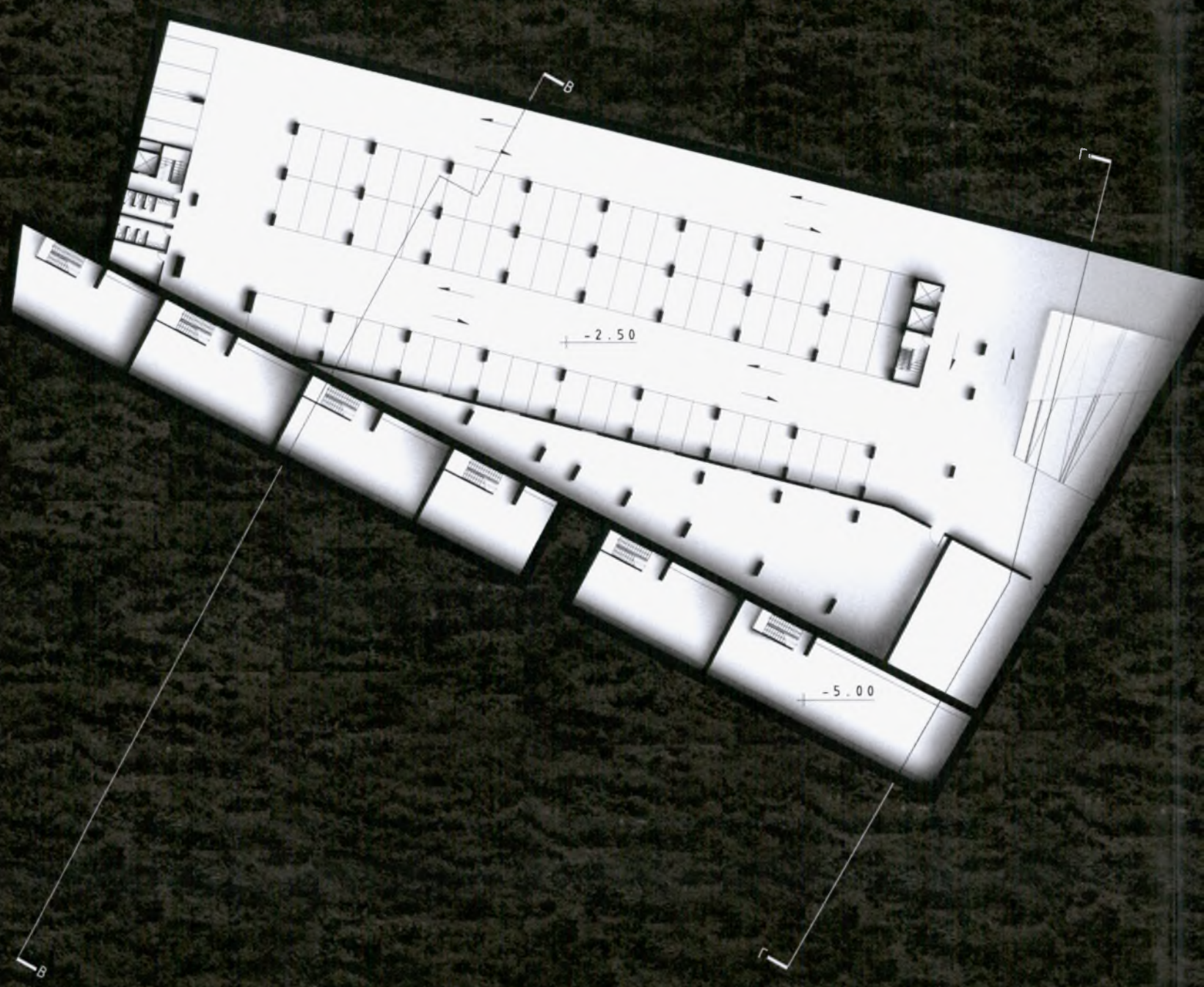
κάτοψη στάθμης +2.50m





κάτοψη στάθμης ±0.00m

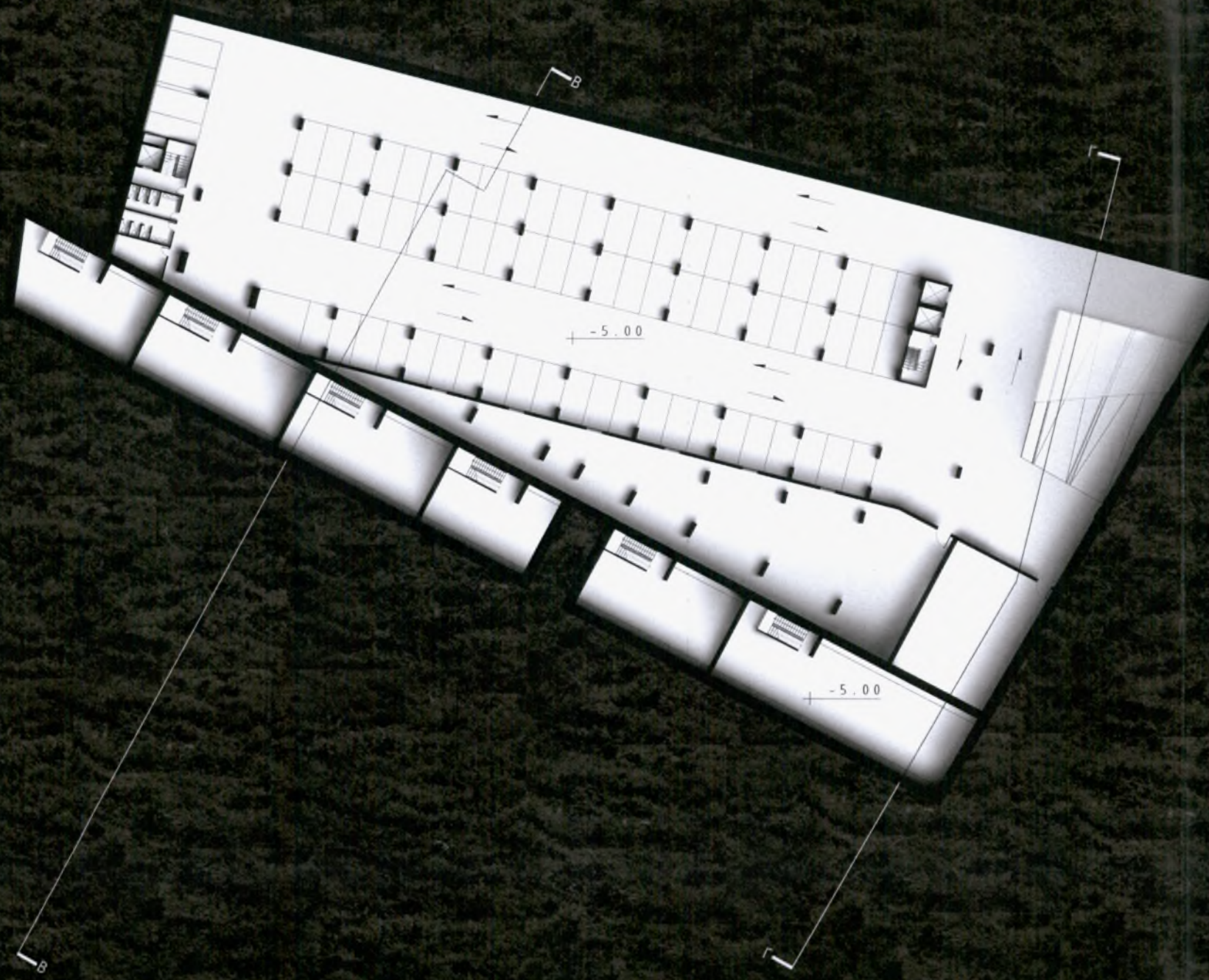
B



0 5 10 15

κάτοψη στάθμης -2.50m

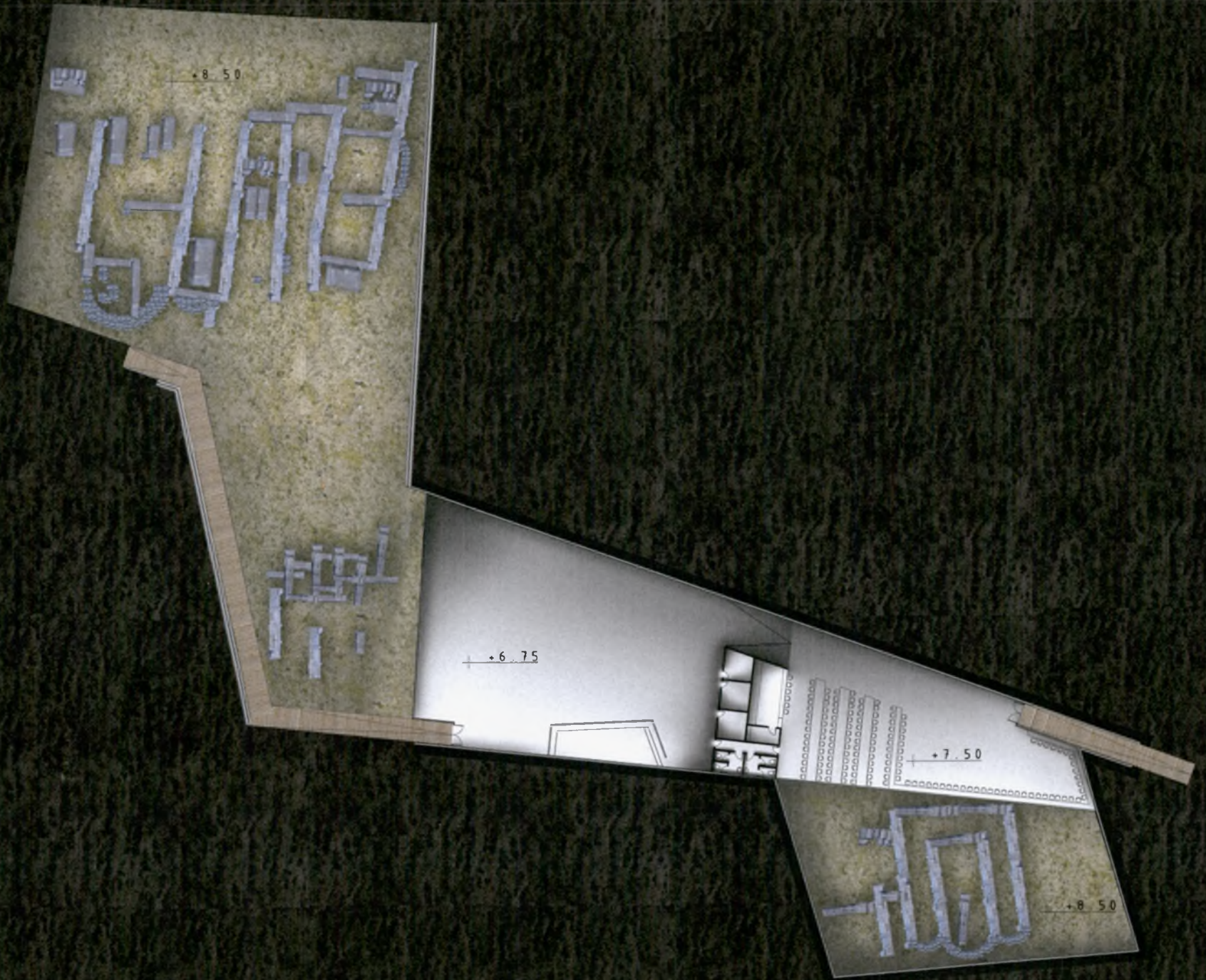
B



0 5 10 15

κάτοψη στάθμης -5.00m

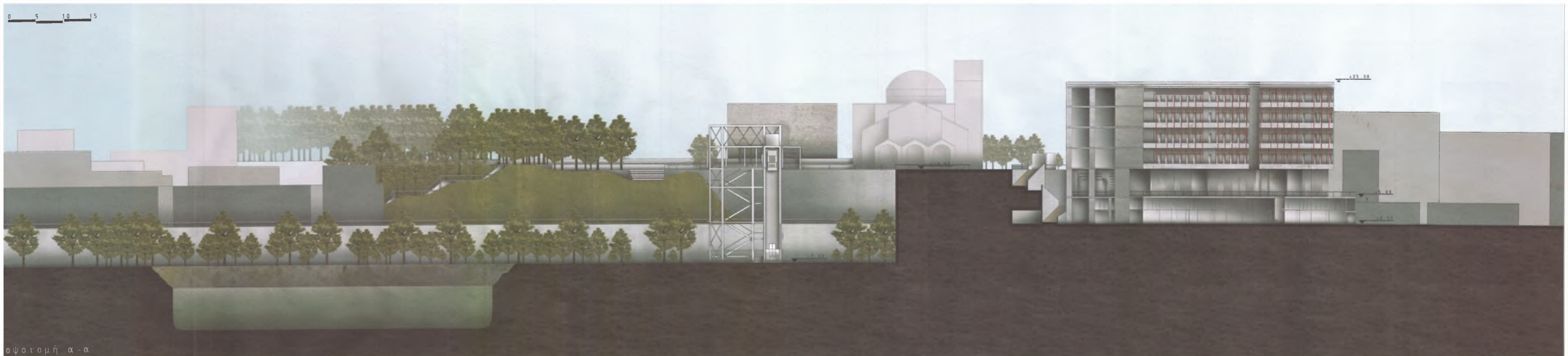
B



0 0.5 1.0 1.5

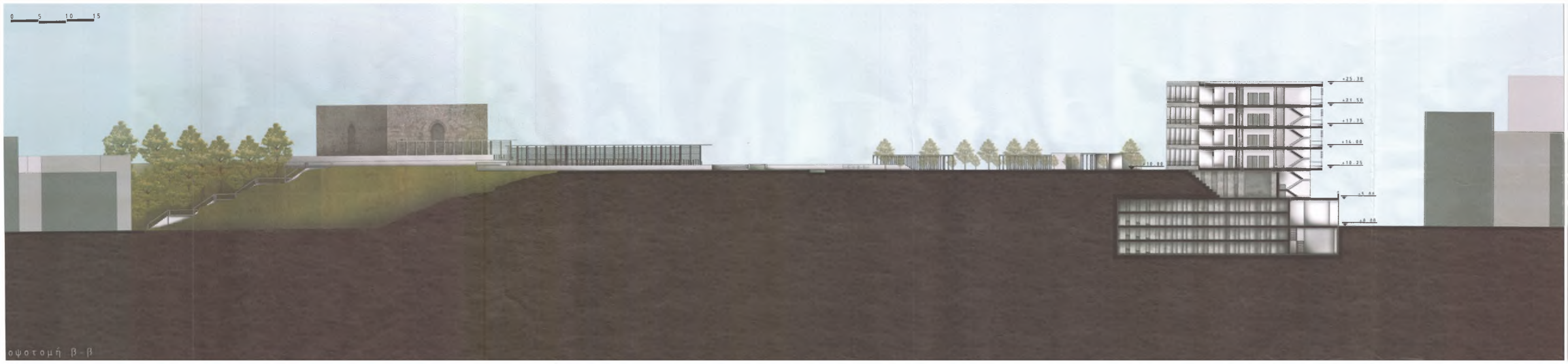
κάτοψη στάθμης +8.50m

0 5 10 15



οψοτομή α-α

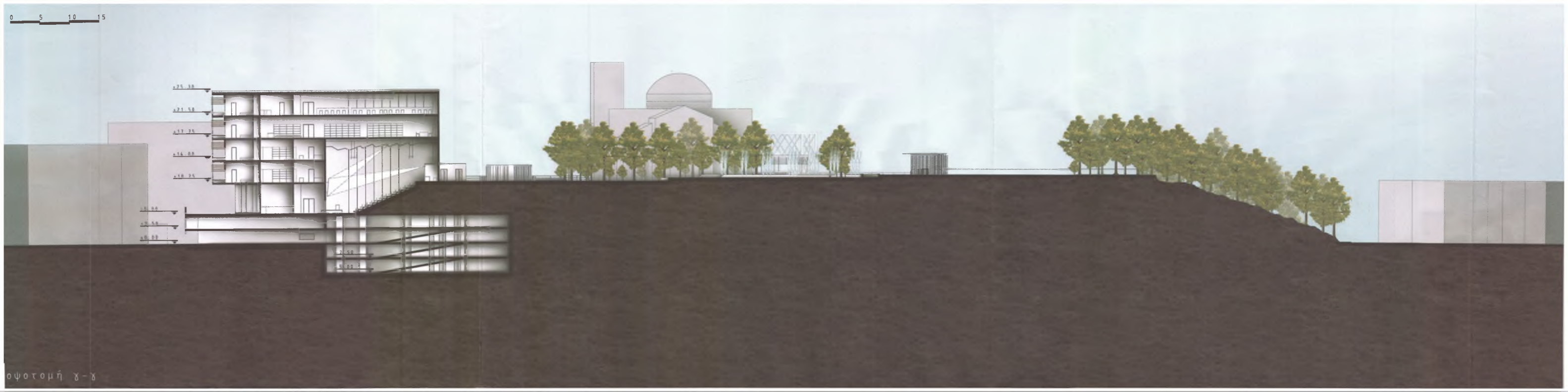
0 5 10 15



+25.30
+21.50
+17.75
+14.00
+10.25
+6.00
+0.00

οψοτομή β-β

0 5 10 15



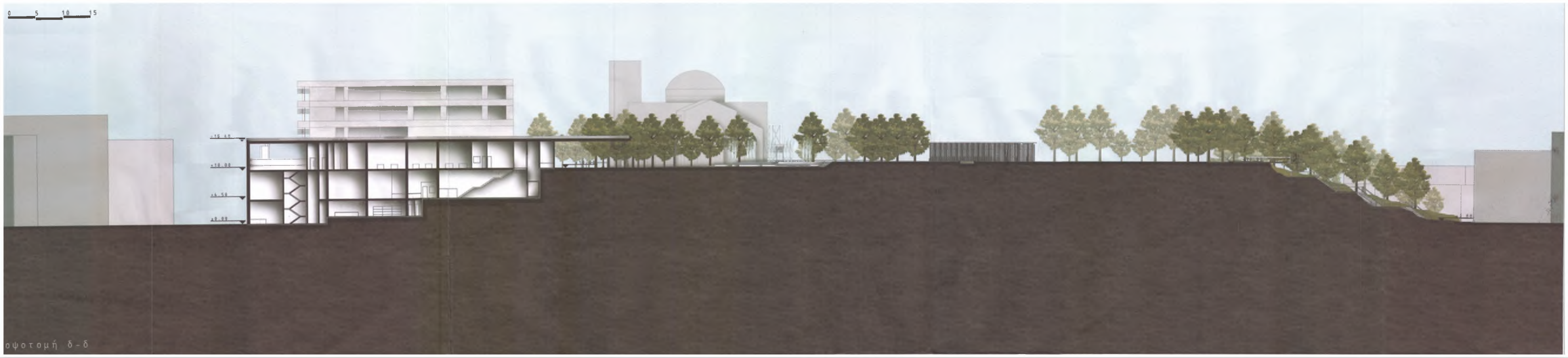
+25.30
+21.50
+17.75
+14.00
+10.25

+1.00
+0.50
+0.00

-2.50
-5.00

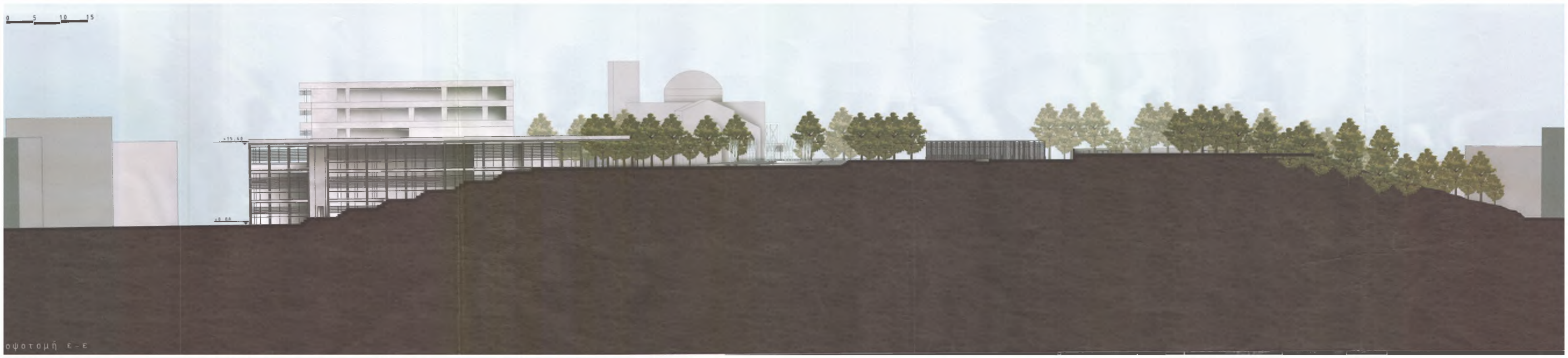
οψοτομή γ-γ

0 5 10 15

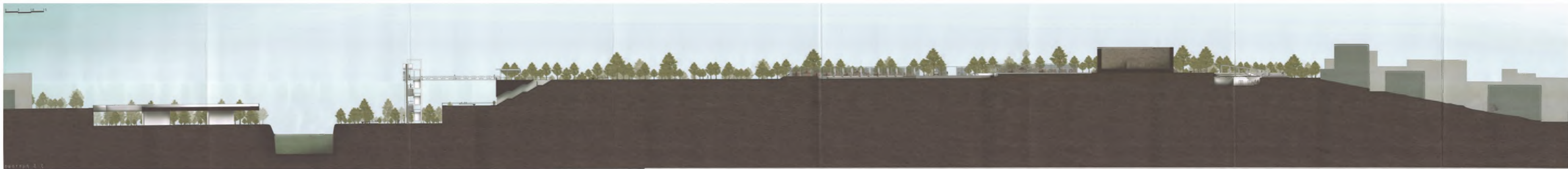


οψοτομή δ-δ

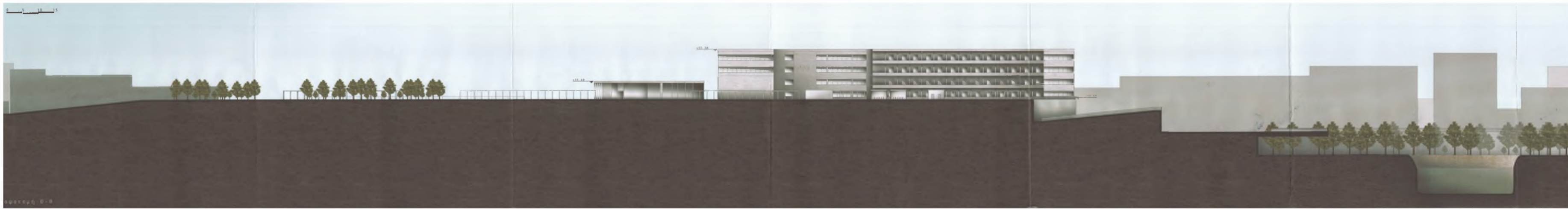
0 5 10 15



οψοτομή ε-ε







ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

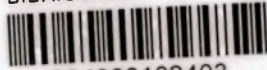


- Δήμος Λαρισαίων, "Προκαταρκτική αρχιτεκτονική μελέτη για το μπεζεστένι της Λάρισας", 2002.
- Σδρόλια Στ., "Το μπεζεστένι και οι Αγορές της Λάρισας από τα αρχαία ως τα νεότερα χρόνια", ΥΠΠΟ, Ευρωπαϊκές ημέρες πολιτιστικής κληρονομιάς 2001.
- Σδρόλια Στ., "Το μπεζεστένι και η περιοχή του λόφου του φρουρίου στο Βυζάντιο και την περίοδο της Οθωμανικής κατοχής", ΥΠΠΟ, Ευρωπαϊκές ημέρες πολιτιστικής κληρονομιάς 2001.
- Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας, Δήμος Λάρισας, «Σύνταξη και καταγραφή γενικών αρχών και στόχων της επικείμενης ανάπλασης του φρουρίου Λάρισας και της ευρύτερης περιοχής του», Σύλλογος Αρχιτεκτόνων Λάρισας.
- Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας, Τμήμα κεντρικής και δυτικής Θεσσαλίας, "Αποκάλυψη του αρχαίου θεάτρου Λάρισας", Λάρισα 2001.
- ΤΕΔΚ Ν. Λάρισας, "Οδηγός νομού Λάρισας 2002".

ΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

- <http://www.larissa-dimos.gr>
- <http://www.portal.tee.gr>
- <http://www.el.wikipedia.org>

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ



004000102403



